

RÛM'UN(ANADOLU'NUN) GÖZCÜSÜ KARACA AHMED VE UŞAK KARACAAHMET KÖYÜ*

THE WATCHER OF RUM (ANATOLIA), KARACA AHMED AND THE
KARACAAHMET VILLAGE OF UŞAK

İZZEDDİN YILDIRIM**

Sorumlu Yazar

SAİM SAVAŞ***

Öz

Karaca Ahmed ve onunla birlikte geldiği düşünülen cemaatinin, Moğol baskısı sonucu meydana gelen nüfus hareketliliği esnasında Batı Anadolu'ya ve bilhassa Germiyan bölgesine gelmiş olmaları muhtemeldir. Söz konusu nüfus hareketliliği sonucunda Karaca Ahmed ve cemaatinin Anadolu ve Balkanlar'ın birçok yerinde izler bıraktığı söylenebilir.

İnceleme konumuz olan Karaca Ahmed'in dışında Hacı Sultan ve Dede-balı'nın da yine Kirman bölgesinden geldikleri için beyliklerine Germiyan Beyliği adını veren beyliğin topraklarında bulunmaları bu ihtimali güçlendirmektedir. Her üç ismin de sonradan Hacı Bektaş-ı Veli ve Bektaşilik ile ilişkilendirilmeleri yani Bektaşî geleneğine dâhil edilmeleri meselenin sadece Germiyanogulları Beyliği arazisi ile sınırlı kalmadığını ve daha geniş bir coğrafyayı ilgilendirdiğini göstermektedir. Nitekim her üç şahsiyet ile ilgili Osmanlı arşiv belgelerine yansıyan belge ve bilgilerin bütün Anadolu ve Balkan coğrafyasını ilgilendirmesi bu gerçeğin bir ifadesi olarak değerlendirilmelidir. Bilhassa Dede-balı ve Karaca Ahmed'in Anadolu ve Balkanlarda benzer şekilde ve birbirlerine yakın coğrafyalarda yerleşmeleri ya da iz bırakmaları da aynı gelişmenin sonucu olarak görülmelidir.

Osmanlı arşiv kayıtları incelendiğinde araştırma konumuz olan Uşak'ın Ulubey ilçesine bağlı Karacaahmet¹ köyünün haricinde yine Uşak'ın Banaz ilçesine bağlı Kaplangı köyünde de Karaca Ahmed'le ilişkilendirilen, zaviye ile Uşak'ın Kâfirviran karyesinde çiftlik ve yine inceleme konumuz olan Karacaahmet köyünün güneyinde Denizli/Lazkiye'ye bağlı Karaca Ahmedlü karyesinin ve doğusunda Karahisar-ı Sahib sancağı Sincanlı nahiyesinde Karaca Ahmed karyesinin bulunması, Karaca Ahmed'in veya bağlı olduğu cemaatin bölgedeki iskân ve yayılma sahalarını ve bıraktıkları izleri göstermesi açısından önemli olsa gerektir.

Bu makale, Anadolu'da Bektaşilik geleneği içinde önemli bir figür olan Karaca Ahmed

Araştırma Makalesi / Künye: SAVAŞ, Saim, YILDIRIM, İzzeddin. "Rûm'un(Anadolu'nun) Gözcüsü Karaca Ahmed ve Uşak Karacaahmet Köyü". Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 114 (Haziran 2025), s. 77-109. <https://doi.org/10.60163/tkhcbva.1586505>

* Bu makale Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalında Prof. Dr. Saim Savaş danışmanlığında İzzeddin Yıldırım tarafından hazırlanmakta olan doktora tezinden üretilmiştir.

** Doktora Öğrencisi, Uşak Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, E-mail: yildirim.izzeddin92@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4281-688X

*** Prof. Dr., Uşak Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, E-mail: saim.savas@usak.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1533-2177

1 Arşiv belgelerinde *Karaca Ahmed* olarak geçen köyün adının köylerimiz ile ilgili 1928 tarihli eserde de aynı şekilde yazıldığı ancak 1933 tarihli kitapta *Karaca Ahmet* olarak kaydedildiği 1968 tarihli eserde ise *Karacaahmet* haline dönüştüğü ve bu şekilde zamanımızda da devam ettiği görülmektedir. Bu yüzden çalışmamızda günümüz ile ilgili ifadelerde Karacaahmet, geçmiş dönemle ilgili ifadelerde ise Karaca Ahmed yazımı tercih edilmiştir.

ve Uşak Karacaahmet köyünün Osmanlı dönemindeki sosyo-ekonomik yapısı üzerine bir araştırmadır. Uşak Karacaahmet köyünün tarihi ve sosyo-ekonomik yapısı, Osmanlı dönemi tahrir, avarız, hurufat, nüfus, temettuat defterleri ve salnameler ile tespit edilen yerel kaynaklar kullanılmak suretiyle analiz edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uşak, Karaca Ahmed, Hacı Bektaş-ı Veli, Dedebalı, Hacım Sultan.

Abstract

It is probable that Karaca Ahmed and the community thought to have accompanied him arrived in Western Anatolia, particularly in the Germiyan region, during the population movements caused by the Mongol invasions. It can be said that, as a result of these population movements, Karaca Ahmed and his community left traces in many parts of Anatolia and the Balkans.

Apart from Karaca Ahmed, who is the subject of our study, the fact that Hacım Sultan and Dedebalı also resided in the lands of the Germiyan Beylik—so named because they came from the Kirman region—further strengthens this possibility. The later association of all three figures with Hacı Bektaş-ı Veli and their inclusion in the Bektashi tradition indicates that this issue is not limited to the territory of the Germiyanogulları Beylik but concerns a much broader geographical area.

Indeed, the Ottoman archival records related to these three figures reflect information and documents that concern the entire Anatolian and Balkan regions, which can be considered a testament to this reality. In particular, the similar settlement patterns and traces left by Dedebalı and Karaca Ahmed in nearby regions of Anatolia and the Balkans can be regarded as a result of the same development.

An examination of Ottoman archival records reveals that, besides Karacaahmet village in Ulubey, a district of Uşak—which is the focus of our research—there are also other settlements associated with Karaca Ahmed in Uşak's Banaz district, such as the zaviyah in Kaplangı village, the farm in Kâfirviran hamlet, and Karaca Ahmedlü village south of Karacaahmet in Denizli/Lazkiye. Additionally, Karaca Ahmed village located east of Karahisar-ı Sahib district in Sincanlı township also indicates the settlement and spread areas of Karaca Ahmed or his associated community in the region.

This article is a study on Karaca Ahmed, an important figure within the Bektashi tradition in Anatolia, and the socio-economic structure of Karacaahmet village in Uşak during the Ottoman period. The historical and socio-economic structure of Uşak's Karacaahmet village has been analyzed using Ottoman-era tahrir, avarız, hurufat, population, temettuat registers, and salnames, as well as identified local sources.

Key Words: Uşak, Karaca Ahmed, Hacı Bektaş-ı Veli, Dedebalı, Hacım Sultan.

Giriş: Karaca Ahmed ve Cemaati

Moğol istilası sonucu Batı Anadolu'ya ve özellikle Germiyan sahasına geldiği düşünülen ve Horasan erenlerinden olduğu kabul edilen Karaca Ahmed, kaynakların çoğunda Orhan Gazi Dönemi'nde yaşayıp savaşlara katılmış bir kişi olarak gösterilir.² Necdet Tosun, Karaca Ahmed ile ilgili bir menâkıbnâmenin varlığını tespit eder. Şu ana kadar iki farklı nüshası bulunan menâkıbnâme'ye göre Karaca Ahmed 3 Nisan 1151 tarihinde Mardin'de doğup 1244 yılında vefat etmiştir (Tosun, 2007, 323-328). Menâkıbnâmenin transkripsiyonu Dursun Gümüşoğlu tarafından yayınlanmıştır (Gümüşoğlu, 2021).

2 Konu ile ilgili Bk. Aşıkpaşazade, *Osmanoğulları'nın Tarihi*, Çev. Kemal Yavuz-M.A. Yekta Saraç, Koç Kitaplığı, İstanbul 2003, 297; Hoca Sadeddin Efendi, *Tacü'l-Tevarih*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Cilt 5, İstanbul 1979, 9; Gelibolulu Mustafa Âli Efendi, *Kitabü'l-Tarih-i Künhü'l-Ahbâr*, Haz: A. Uğur-M. Çuhadar Gül-İ.H. Çuhadar, C.I, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları, 1997, 104; *Oruç Beğ Tarihi (Osmanlı Tarihi 1288-1502)*, Haz. Necdet Öztürk, Çamlıca Basım Yayın, İstanbul 2007, 15-22; Haşim Şahin, "Karaca Ahmed", *DLA*, C.24, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 2001, 374-375.

Karaca Ahmed'e "Karaca" isminin ten renginden dolayı verilmiş olabileceği gibi bağlı bulunduğu cemaatin lideri olmasından kaynaklandığı da düşünülebilir. Ayrıca bir geyik cinsi olan karaca ile de ilişkilendirilebilir.³ Ancak araştırma konumuz olan Karaca Ahmed karyesi adının bir hurufat kaydında *Kara Ahmed Sultan* (VGMA. HD. nr.1133, 44), temettuat defterinde *Kara Ahmedli* (BOA. ML.VRD.TMT.d. nr.2074) ve bir salname kaydında *Kara Sultan Ahmed* (Salname-i Vilayet-i Aydın 1313, 390) şeklinde yazılması esmer anlamındaki karaca ifadesinin konumuz itibarıyla daha doğru olabileceğini düşündürmektedir.

O dönem toplum yapısı büyük oranda aşiret yapılanması şeklinde teşekkül ettiği için Hacı Bektaş-ı Veli, Karaca Ahmed, Hacım Sultan, Dede-balı vb. şeyh ve dervişlerin bireysel hareket eden kişiler olmaktan ziyade Ahmet Yaşar Ocak'ın, Orta Asya'dan Anadolu'ya gelen dervişlerle ilgili olarak; "İşte muhtelif menşe'li bu dervişler, kendilerince münasip gördükleri yerlere aileleri ve kabileleri halkından ibaret müridleri ile yerleşiyor ve zâviyeler açıyorlardı" ve "Aynı zamanda hem kabile şefi hem dinî lider olma özellikleri, Türkmen babalarının, o kadar kalabalık kitleleri nasıl olup kolayca peşlerine takıp siyasal iktidara karşı çıkmalarını da açıklıyor"⁴ tespiti, konumuz açısından bilhassa önemli olmalıdır. Bu bakımdan Moğol baskısı sebebiyle, Celâleddin Hârizmşâh(Taneri, 1993) öncesi ve sonrasında Anadolu'ya gelen toplumsal kesimlerin, büyük ölçüde bu yapıda oldukları kabul edilmeli ve meseleler buna göre yorumlanmalıdır. Barkan'ın "*Tedkik ettiğimiz zaviye şeyhlerinin umumiyetle bir cemaat beyi veya kabile reisi olması, bizim burada iddia ettiğimiz fikrin doğruluğunu isbat hususunda, ehemmiyetli bir delil teşkil edecek mahiyettedir. Bu gözle tedkik edildiği takdirde, bir aşiretin muhtelif parçalarının muhaceret delayısıyla gidip yerleştikleri uzak noktalarda hep aynı nam altında köyler ve zaviyeler kurması ve evliyalara kabul etmiş bulunması keyfiyetini de kolayca izah edebilir.*" ifadeleri de aynı konuya işaret etmektedir (Barkan, 1942, 295-296).

Karaca Ahmed'e Rum'un gözcülüğü görevinin verilmesi ile ilgili bilgiler Hacı Bektaş-ı Veli Vilâyetnâmesi (Gölpınarlı, 1958, 18), kendi adını taşıyan menâkıbnâmesi (Gümüsoğlu, 2021, 71), Hacım Sultan Menâkıbnâmesi (Gülerer, 2012, 13) ve Deddiği Sultan Menâkıbnâmesi'nde (Taşkın, 2013, 78) geçmektedir.

Karaca Ahmed'in müşidi ya da şeyhinin Hacı Bektaş-ı Veli Vilâyetnâmesi'nde Seyyid Nureddin(Gölpınarlı, 1958, 18), Saltuknâme'de Fakih Ahmed (Ebu'l Hayr-ı Rûmî, 2013, 295) ve kendi adını taşıyan menâkıbnâmesinde ise Musa-yı Zülî⁵ olduğu bilgisi mevcut bulunmaktadır.

Karaca Ahmed'e dair İstanbul (Üsküdar), Afyon (İhsaniye), Manisa (Horozköy ve Karaköy), Aydın(merkez), Eskişehir(Sivrihisar), Bolu(Göynük), Makedonya(Üsküp)'da yedi türbe; Akhisar Karaköy, Ulubey/Karacaahmet ve Manisa Horoz köylerinde üç makam bulunmaktadır. Üsküdar'daki türbenin yanında Karaca

3 Bu konuda bk.(Turgut, 2020a, 19); (Tosun, 2008, 323-328; Özcan-Gönenç, 2015, 717-746); buradan anlaşıldığı kadıyla Karaca Ahmed'e karaca adı Hacı Bektaş-ı Veli ya da Karaca Ahmed'in şeyhi/müşidi Musa-yı Zülî/Zili tarafından verilmiştir; Karaca Ahmed'in karaca çobanlılığı yaptığı için kendisine bu ismin verildiği ile ilgili sözlü kaynaklar için bk. (Özcan-Gönenç, 2015, 725, 742)

4 (Ocak, 2014, 37); Yazar, bir başka çalışmasında, "Bütün benzeri Türkmen şeyhlerinde olduğu gibi, muhtemelen Hacı Bektaş da kendine bağlı bir Türkmen aşiretinin başında bulunuyordu" ve "Nitekim, Osmanlı tahrir defterlerine dayalı çok ilginç yeni bir araştırma, Hacı Bektaş-ı Veli'ye bağlı geniş bir Bektaşlı oymağının bulunduğunu ortaya koydu" ifadeleriyle konuyu misallendiriyor. Bk. (Ocak, 1996, 158) Yazarın bahsettiği araştırma için bk. Irène Beldiceanu-Steinherr, "Les Bektaşî à la Lumière des recensements ottomans (XVe-XVIe siècles)", *WZKM*, 81,1991, 21-79.

5 Bk.(Gümüsoğlu, 2021, 66); Vedat Turgut bu ismin *Musâ-yı Zülî* değil *Cemâlüddin Musa Sâvî/Zili* olması gerektiğini belirtmektedir. Bk. (Turgut, 2020b)

Ahmed'in Horasan'da binerek Anadolu'ya geldiğine inanılan atının bulunduğu bir mezar daha vardır. Karacaahmet mezarlığı da onun adına izafe edilmiştir (Şahin, 2001, 375). Ayrıca Denizli (Sarayköy), Kütahya (Simav ve Tavşanlı), Bursa (Yenişehir), Ankara (Beypazarı ve Polatlı) ve Uşak (Banaz-Kaplangı köyü⁶)'ta da Karaca Ahmed türbesi bulunmaktadır. (Gönenç, 2016)

Karaca Ahmed'in dini-siyasi kimliği dışında halk hekimi yönü de bulunmaktadır. Karaca Ahmed'in en meşhur yönünün halk hekimliği olduğunu söylenilir. Öyle ki “*Karaca Ahmet Sultan Menâkıbnâmesi*”nde Karaca Ahmed'e Şeyhi Musa-yı Zülî/Zilî şu sözleri söylemektedir: “*Ahmed, Rum'da olan hastalar, yaralılarından senin elini sürdüklerin şifa bulsun, Rum ülkesinin gözcülüğü sana verilmiştir. Her türlü derdi olanlar senin mezarında veya senin çocuklarının mezarında şifa bulsunlar, bu nasib sana sunuldu*” (Gümüşoğlu, 2021, 71). Konu ile ilgili olarak 1880 tarihli Aydın Vilayeti Salnamesi'nde, Uşak'taki Karacaahmet köyünde bulunan Karaca Ahmed tekkesinin bu özelliği vurgulanmıştır.⁷

Karaca Ahmed'in hastaları tedavi etme yöntemleri üzerine birçok araştırma yapılmıştır. Karaca Ahmed'in hastalarını tedavi yöntemlerinden biri cevher tedavi yöntemi idi. Cevher adı verilen maddenin lityum tuzu olduğu ve melankoli nöbetlerinde etkili olduğu söylenir. Diğer yöntem ise telkin ve esas semah olan dinsel müziktir. Başlangıçta belki sadece akıl hastalarının tedavisinde etkileyici olan Karaca Ahmed Sultan dergahlarının zamanla halkın her derdine derman olan, şifa ve umut dağıtan bir merkez haline geldiği anlaşılmaktadır. Karaca Ahmed Sultan'ın uyguladığı tedavi yöntemlerinin kendisinden sonra oğulları tarafından sürdürüldüğü konusunda şüphe yoktur. Karaca Ahmed Sultan'ın ruh hastalarını tedavi yöntemini, sonraki kuşaklar Anadolu'nun farklı bölgelerinde devam ettirmiştir.⁸

Karaca Ahmed adıyla ilişkilendirilen bazı cemaat isimleri de arşivlere yansımış görülmektedir. Bu konuda 1530-1531 yıllarında Saruhan Sancağı Demirci Kazası'nda Marmaracık Yörükleri'ne bağlı *Karaca Ahmedlü cemaati* ile 1575-1576 yıllarında aynı yerde Eldelik Ellici Yörükleri'ne mensup *Karaca Ahmedler cemaati*'nin bulunduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, 1532 yılında Maraş Sancağı'nda İdrislü cemaatine bağlı *Karaca Ahmedoğulları cemaati* ve 1563-1564 yıllarında Maraş Yörükleri'ne bağlı *Karaca Ahmedlü cemaati*'nin varlığından bahsedilir (Halaçoğlu, 2009, 1254). Aynı şekilde 1531 tarihinde Saruhan livasında *Karaca Ahmedler Yörük cemaati*'nin bulunduğu da ifade edilmektedir (Sakin, 2010, 205).

Germiyan kelimesinin Kirman'dan türetildiği ve bazı kaynaklarda German olarak da geçtiği belirtilmektedir. Celâleddin Hârizmşâh'ın vefatından sonra hükmü altındaki Kirman bölgesinden göçerek Batı Anadolu'da Germiyanogulları beyliğini kuran Oğuz boylarının beyliklerine eski memleketleri Kirman'dan dolayı bu adı verdikleri düşünülmektedir (Özdeğer, 2001, 44-47). Germiyan Beyi *Yakub Beğ ibn-i Mehmed Beğ el-Germiyan* tarafından Uşak bölgesinde Hacım Sultan için düzenlenen

6 Banaz'a ait bir hurufat kaydında Kızılcaşöğüd karyesinde de *Kara Ahmed Sultan Zaviyesi* adı geçmektedir. Ancak Kızılcaşöğüd'e ilişkin Osmanlı Dönemi kayıtları incelendiğinde, bu bilginin başka bir yerde tekrarlanmadığı görülmektedir. Bu durum, kâtibin muhtemelen ya karye adını ya da zaviye adını yanlışlıkla kaydetmiş olabileceğini düşündürmektedir. İlgili kayıt için bk. (VGMA. HD. nr. 1133, 20)

7 “Maraz-ı cünûna mübtelâ olan kimseler istimdad-ı ruhaniyesi için tekyeye getirildiklerinde zaman-ı kalilde bi izn-i hüda şifa-yâb oldukları meşhud ve meşhurdur”. (Salname-i Vilayet-i Aydın 1297, 138). Buradan da anlaşıldığı üzere akıl hastalığı olan kişilerin buraya getirildiğinde Allah'ın izni ile kısa sürede iyileştikleri görülmüş ve tekke bununla ünlenmiştir.

8 En ünlüleri ise oğulları Eşref Sultan'ın Eşme'deki (Günümüzde Ulubey) ‘Eşref Sultan Ocağı’ ve Hıdır Abdal Sultan'ın Kemaliye'nin Ocak köyündeki ‘Hıdır Abdal Sultan Ocağı’dır. Bk. (Gönenç, 2016, 137-138).

vakfiyede geçen *Eş-Şeyh Dede-balı bin ... Eş-Şeyhü'l-Kirmanî Şeyh Mustafa* ifadesi de bu anlamda değerlendirilebilir.⁹ Sadece Germiyan beyliğinde değil Batı Anadolu sahasında kurulan hemen hemen bütün beyliklerin kuruluşunda Hârizmli unsurların etkisi (Turgut, 2017, 6, 8, 10, 13, 46, 60; Turgut, 2016, 55, 62, 63,76) ve ayrıca bahsi geçen sahalarda meskûn Hârizmli unsurlarla ilgili Osmanlı arşivlerine yansıyan belge ve bilgiler de aynı hususa işaret etmektedir. Batı Anadolu'ya yerleşen Hârizmli aşiretlerin Osmanlıların Balkanları fethini müteakip parça unsurlar halinde bu topraklara yerleştirildikleri bilinmektedir ki, konumuz itibarıyla bilhassa Dede-balı ve Karaca Ahmed'in bu sahalardaki izleri, araştırmamızda kullanılan belge ve kaynaklarda görülebilecektir.

Bu değerlendirmeden hareketle Karaca Ahmed'in veya ona bağlı olan cemaatin tıpkı aynı yörede bulunan Dede-balı¹⁰ ve cemaatinde olduğu gibi Kırmân bölgesinden Anadolu'ya gelen Hârizm Türklerinden olması ihtimali söz konusu edilebilir.

13. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar Karaca Ahmed ve cemaatinin bütün Anadolu ve Balkanlarda bıraktıkları izlerle ilgili doktora çalışmamıza giriş mahiyetinde Uşak'taki Karacaahmet köyü, inceleme alanı olarak seçilmiştir. Mekân olarak Uşak'ın tercih edilmesinin nedeni, Moğol baskısı sonucu Anadolu'ya gelip özellikle Germiyan sahasına yerleşen ve güçlü bir ihtimal olarak Hârizm Türklerinden olduğu düşünülen Hacım Sultan, Dede-balı ve Karaca Ahmed'in Uşak'a gelerek burada birbirlerine oldukça yakın yerlerde kendi adlarını taşıyan yerleşim birimleri ve zaviyeler kurmuş olmalarıdır.¹¹ Söz konusu üç şahsiyetin coğrafi mekân olarak yakınlıklarının yanında üçünün de sonraki tarihlerde Bektaşî geleneğine dâhil edilmeleri de ilgili velâyetnâmelerde bahsi geçen Karaca Ahmed'in bu sahadaki Karaca Ahmed olma ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Ayrıca Osmanlı arşivlerind

Banaz'ın Kaplangı karyesinde bir Karaca Ahmed zaviyesinin varlığına dair belgelerin bulunması da aynı ihtimali desteklemektedir. Günümüzde bu zaviye, Banaz'ın Çamsu köyünde yer almakta olup Karaca Ahmed adına sadece bir türbe kalmıştır.

9 İlgili vakfiyenin Uşak Şer'iye sicilindeki kaydı için bk. (BOA,MŞH.ŞSC.d nr.8851, 18); Hacım Sultan Zaviyesi'ne ait H. 721 tarihli vakfiyede I. Yakub Bey'in babasının ismi Mehmed Bey olarak yer alsa da bunun bir istinsah hatası olabileceği düşünülmüş ve "Mehmed bin Yakub Bey" şeklinde düzeltilmiştir. Ancak, Germiyan Beyi'nin Batı Anadolu'daki diğer beylikler üzerindeki nüfuzu ve bu beyliklerle olası akrabalık bağları dikkate alınarak vakfiyedeki ismin doğru olabileceği de ifade edilmektedir. Bk. (Turgut, 2017)

10 Anadolu ve Balkanlar'da birçok yerde iz bırakan Dede-balı ve cemaati için Bk. Saim Savaş, "Dede-bâli Cemaati ve Uşak Kazası Dede-balılar Köyü", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.32, Denizli, 243-262; Saim Savaş, "Dede-balıların İzinde II: Dede-balı Zaviyesi ve Harmancık Kazası Dede-balı Karyesi" *Vakıflar Dergisi* 80. Yıl Özel Sayısı, Ankara 2019, 211-243; Saim Savaş, "Dede-balıların İzinde III: Balkanlarda Dede-balılar Cemaati ve Tırnova Kazası Dede-balı Karyesi", *Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi*, 4/8, 2021, 173-295. Dede-balı ve ailesine dair vakıflar için ayrıca bk. (Turgut, 2017).

11 Söz konusu şahsiyetlerin iskân oldukları yerleri gösteren haritayı hazırlayan Uşak Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Coğrafya Bölümü'nde görev yapan Arş. Gör. Dr. Hasan Hüseyin YILMAZ hocamıza teşekkür ederiz; bu şahsiyetlerin Germiyan sahasına hangi tarihlerde gelip yerleştikleri kesin olarak bilinmese de Hacım Sultan ile ilgili vakfiye tarihinin miladi 1321 (dolayısıyla Dede-balı'yı da ilgilendirmektedir) ve Karaca Ahmed'in 14. yüzyılda yaşadığının kuvvetle muhtemel olması (Turgut, 2020, 19) ilgili şahsiyetlerin ya da mensubu oldukları cemaatlerinin yaklaşık olarak 14. yüzyıl içerisinde Germiyan sahasına geldiklerini gösterebilir.

Şekil 1: Çalışmaya Özel Hazırlanmış Uşak Haritası

1. Osmanlı Döneminde Uşak Karaca Ahmed Karyesi

Uşak yöresinde Karaca Ahmed ile ilgili ilk kayda 1457 (Bıyık, 2016, 116), 1521 (BOA. TT.d. nr.103, 249), 1546 (BOA. TT.d. nr.242, 132) ve 1581 (BOA. TT.d. nr.589, 132) tarihli Kütahya yaya ve müsellemlerinde rastlanılmaktadır. Buna göre Uşak'ın Kafirviran karyesinde Karaca Ahmed çiftliğinin bulunduğu anlaşılmaktadır.

İnceleme konumuz olan Karaca Ahmed karyesine dair ilk kaynağımız ise 1530 tarihli ve 438 numaralı *Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri*'dir. Söz konusu eserde *Karaca Ahmed Nesli Zaviyesi*'nin Kula kazası Ordu karyesinde olduğu anlaşılmaktadır. 15. yüzyılın sonlarına tarihlenen Kütahya'nın 45 numaralı (BOA. TTd. nr.45, 214-215), 1520 tarihli 49 numaralı (BOA. TTd. nr.49, 523-524) ve 1571 tarihli 48 numaralı mufassal tahrir defterlerinde (BOA. TTd. nr.48, 64a-b) Ordu karyesi ile ilgili bilgiler bulunmasına karşın Karaca Ahmed'e dair herhangi bir kayda ulaşılmamıştır. 1530'da geçen *Karaca Ahmed Nesli Zaviyesine* 1572 tarihli bir evkaf kaydında da rastlanılmaktadır ki bu belgede Karaca Ahmed neslinden Gülbenk Paşa Derviş'in Ordu karyesinde bir zaviye bina ettiği ifade edilmektedir.¹²

Muhasebe defterinde geçen *Karaca Ahmed Nesli Zaviyesi* ile ilişkilendirilen Ordu karyesinin zamanla Karaca Ahmed adını aldığı kabul edilebilir. 18. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenilebileceğimizi düşündüğümüz bir belgede "*İnay kazası dâhilinde bulunan tımarât defteridir ki ber vech-i ati zikr olunur*" başlığı altında "*Karye-i Ordu nam-ı diğer Karaca Ahmed*" ifadesinin yer alması (BOA. ML.d. nr.1786, 5) bu bilgiyi teyit eder mahiyette gözükmetedir.

Aynı defterde Lazkiye(Denizli) kazasına bağlı bir Karaca Ahmedlü karyesi de kayıtlı bulunmaktadır (BOA. TT.d nr.438/1, 41). Adını Karaca Ahmed ya da cemaatinden aldığı anlaşılan Denizli'ye bağlı Karaca Ahmedlü karyesinin de bu sahanın yakınlarında bulunduğu söylenebilir ki, bu durum cemaatin bölgedeki yayılma ve iskân sahalarını gösterebilir. Benzer şekilde 1455 tarihli bir belgede Karahisar-ı

¹² "Karye-i Ordu Tabi-i Kula mezkûr karyede Karaca Ahmed Neslinden Gülbenk Paşa Derviş kendü cihetiyle bir zaviye bina idüb örfi cihetiyle ayendeye ve revendeye hizmet idermiş. Haliya mezkûr müteveffa Gülbenk Paşa'nın evladından Mustafa Derviş zaviye-i mezkûreye şeyh olub ayendeye ve revendeye hizmet idermiş deyu kayd olunmuş. Haliya ber karar-ı evvel kayd olundu deyu mukayyed. Der defter-i atik. Haliya yine mukarrer. Hasıl: ... 250 kuruş", bk (TTD. EV. 560, 187a). Belge için ayrıca bk. (Turgut, 2017, 74-75); 1530 ve 1572 tarihlerinde geçen Karaca Ahmed nesli ifadesiyle 1457'den itibaren kaydı geçen Karaca Ahmed arasında bir bağ olup olmadığı hususunda herhangi bir şey söylemek henüz erken görülmektedir. Yani bahsi geçen Karaca Ahmed nesli, Mardin'de olduğu varsayılan Karaca Ahmed'in nesli midir yoksa Germiyan sahasına gelmiş olması muhtemel Karaca Ahmed'in nesli midir, bunlar arasında bir bağlantı var mıdır, bunu ancak arşivde bulunacak yeni belgeler ışığında yorumlamak mümkün olacaktır.

Sahib sancağı Sincanlı nahiyesinde Karaca Ahmed karyesinin bulunması da aynı doğrultuda değerlendirilebilir (BOA, MAD.d.4, 16).

Bir sonraki kaynağımız 1676 tarihli Kütahya sancağı avarız defteridir (BOA. MAD.d. nr.2498, 80a)¹³. İlgili kaynaktaki kaydı bulunan Karaca Ahmed karyesi, İnay kazası içerisinde yer almaktadır ki, bu köyün, bahsi geçen muhasebe defterindeki Kula kazasına bağlı Ordu karyesi içinde bulunan Karaca Ahmed nesli zaviyesinin etkisiyle zamanla bu ismi aldığı kabul edilebilir. Nitekim yukarıda atıf yapılan *Karye-i Ordu nam-ı diğer Karaca Ahmed* ifadesi buna işaret etmektedir (BOA. ML.d. nr.1786, 5). Yani tahrir ve muhasebe kayıtlarında Ordu adıyla geçen karyenin, bünyesinde bulunan Karaca Ahmed nesli zaviyesinin etkisiyle zamanla Karaca Ahmed olarak anılmaya başlandığı söylenebilir. Bu durumu hurufat kayıtlarında da görmek mümkündür. Konumuzla ilgili tespit ettiğimiz ve 1700-1857 yıllarını kapsayan 13 hurufat kaydından 3'ünde (VGM, HD. nr.1066, 54; VGM, HD. nr.1133, 44; VGM, HD. nr.1134, 23) köyün adı "Ordu" olarak geçerken diğerlerinden "Karaca Ahmed" şeklinde kaydedilmiştir. Ayrıca ilgili köyün, hurufat kayıtlarında Eşme maa İnay Kazası'na bağlı olduğu (VGM, HD. nr.532, 103; VGM, HD. nr.534, 59; VGM, HD. nr.1055, 105; VGM, HD. nr.1062, 129; VGM, HD. nr.1065, 14; VGM, HD. nr.1070, 139; VGM, HD. nr.1133, 44; VGM, HD. nr.1134, 23) belirtilmektedir.

Karaca Ahmed karyesinin, 1832 (BOA. NFS.d. nr.1584, 85) ve 1834 (BOA. NFS.d. nr.1610, 22) yıllarına ait nüfus defterlerinde Kütahya sancağına bağlı İnay kazası içinde bulunduğu görülmektedir ki, bu bölgenin tamamının 16. yüzyılda Kula kazasına bağlı bulunduğu burada hatırlanmalıdır. İnay'ın 1839 yılında Eşme ile beraber bir kaza oluşturdukları ve Karaca Ahmed karyesinin de bu kazanın bir parçası olduğu gözlemlenmektedir (BOA. HAT. nr.1617/17). İnay 1841 yılına ait nüfus defterinde Kütahya sancağına bağlı tek başına kaza merkezi olarak görülmekte ve Karaca Ahmed karyesinin de buraya bağlı olduğu anlaşılmaktadır (BOA. NFS.d. nr.1611, 16). 29 Aralık 1845 senesine ait temettuat defterinde Aydın eyaletine bağlı Denizli sancağı İnay kazası içinde Karaca Ahmed karyesinin bulunduğu görülür (BOA. ML.VRD.TMT.d. nr.2074). Bu dönemde köyün bulunduğu saha, yeni idari yapılanma sebebiyle Denizli sancağına bağlanmıştır.

Aydın Vilayeti Salnamelerini incelediğimizde Manisa'nın Eşme kazasına bağlı olduğunu gördüğümüz köyün, söz konusu salnamelerde farklı isimlerle kaydedildiği *Karaca Ahmed Sultan* (Salname-i Vilayet-i Aydın 1312, 417), *Kara Sultan Ahmed* (Salname-i Vilayet-i Aydın 1313, 390), *Karaca Ahmed Sultan Ahmed* (Salname-i Vilayet-i Aydın 1314, 404) ve *Karaca Ahmed Sultan* (Salname-i Vilayet-i Aydın 1316, 384) anlaşılmaktadır.

1928 (Köylerimiz, 1928, 973) ve 1933 (Köylerimiz, 1933, 403) tarihlerine ait *Köylerimiz* adlı eserlere bakıldığında Karaca Ahmed köyünün Manisa'nın Eşme kazasına bağlılığını sürdürdüğü anlaşılmaktadır. 1953 yılında *Resmî Gazete*'de yayımlanan karara göre Karacaahmet köyü Uşak'ın Ulubey ilçesine bağlanmıştır¹⁴. Bu tarihlerden itibaren Karacaahmet şeklinde yazılan köy, idari yapılanmasını günümüzde de korumaktadır.

13 Aynı avarız kaydının mücmeli için bk. (BOA. KK.d. nr.2963, 58); ayrıca bkz. (Ek: 3)

14 15 Temmuz 1953'e kadar Kütahya'ya bağlı bir ilçe olan Uşak, kendisine bağlı Sivaslı, Ulubey, Banaz bucaklarının ve Karahallı beldesinin ilçe haline getirilmesiyle il olmuş aynı tarihte Manisa'ya bağlı olan Eşme de (Güre, Sirge ve İnay bucaklarıyla birlikte) Uşak'a bağlanmıştır. Bu konuda bk. (*Yeniden bir vilayet ve dört kaza kurulması hakkında Kanun*, Kanun No: 6129, Kabul Tarihi: 9 Temmuz 1953); 1968 Tarihli *Köylerimiz* isimli eserde de köyün idari yapısının devam ettiği anlaşılmaktadır, bk. (*Köylerimiz*, 1968, 309)

Netice itibariyle Uşak'taki Karaca Ahmed'in izlerine, 15. yüzyıldan itibaren Kafirviran (günümüzde Mesudiye), Kaplangı ve Karacaahmet köylerinde rastlanmaktadır.

2.1 Avarız, Nüfus ve Temettuat Defterlerine Göre Karaca Ahmed Karyesinde Yaşayan Aileler

Bu başlık altında Karaca Ahmed karyesinin ilk geçtiği arşiv kaydı olan 1675 tarihli avarız defteri ile 1832, 1834 ve 1841 tarihli nüfus defterlerinin yanı sıra 1845 tarihine ait temettuat defterinde bulunan ailelerin sosyal ve ekonomik durumları ele alınacaktır.

Avarız defterlerinde aile unvanları yazılmadığını görmekteyiz ki, genelde bu defterlerde aile unvanı yazımı tercih edilmemektedir. Ancak nüfus ve temettuat defterlerinde aile unvanlarının yazıldığı görülmektedir. 1832 tarihli nüfus defterine kayıtlı 37 meskûn, 3 misafir, 12 muhacir olmak üzere toplam 52 hanenin; *Bektaşoğlu* (10), *Hacımedioğlu*, *Köseoğlu* (5'er kez) *Dedeoğlu*(4), *Karaoğlu*(3), *Beşeoğlu*, *Güccükoğlu*, *Köseoğlu*, *Solakoğlu*(2'şer hane), *Balabanoğlu*, *Balıoğlu*, *Dervişoğlu*, *Dirikoğlu*, *Gedikoğlu*, *Hatiboğlu*, *Hacıhasanoğlu*, *Kabadayıoğlu*, *Kabaşoğlu*, *Karamusluoğlu*, *Karaoğlanoğlu*, *Köleoğlu*, *Mahmudoğlu*, *Semercioğlu*, *Seydioğlu* ve *Tekelioğlu*(1'er hane) unvanlarını kullandıkları tespit edilmiştir. 1834 Tarihli nüfus defterine 30 meskûn, 3 misafir, 4 muhacir, 1 tımar sahibi olmak üzere toplam 38 hanenin *Bekdaşoğlu* (10), *Dedeoğlu*, *Karahüseyinoğlu*, (3'er hane) *Gedikoğlu*, *Hacımedeoğlu*, *İsaoğlu*, *Paşaoğlu*(2'şer hane), *Balabanoğlu*, *Dervişoğlu*, *Güccükahmedoğlu*, *Güccükalioglu*, *Hacımustafaoğlu*, *Hatiboğlu*, *İsaimamoğlu*, *Kabadayıoğlu*, *Karaoğlanoğlu*, *Köleoğlu*, *Seydioğlu*, *Solakoğlu*(1'er hane) unvanlarının kaydedildiği görülmüştür. 1841 Tarihli nüfus defterinde ise tamamı meskûn olmak üzere *Hacımustafaoğlu*(3), *Ayanoğlu*, *Dedeoğlu*, *Karahüseyinoğlu*(2'şer hane), *Ahmedkethüdaoğlu*, *Alioğlu*, *Bekirhocaoğlu*, *Çulhaoğlu*, *Deliosmanoğlu*, *Dervişoğlu*, *Hocaahmedoğlu*, *İsaiamamoğlu*, *İsaoğlu*, *Karamahmudoğlu*, *Kocaalioğlu*, *Köleoğlu*, *Ömeroğlu*, *Solakoğlu*(1'er hane) unvanlarının kullanıldığı anlaşılmıştır. Söz konusu defterde aile unvanı belirtilmeyen 5 hane vardır. 1845 tarihli temettuat defterinde *Dedeoğlu* (4), *Gedikoğlu* (3), *Bektaşoğlu*, *Hacıisaoğlu*, *Hacımustafaoğlu*, *Karahüseyinoğlu*(2'şer hane), *Hacıahmedoğlu*, *Hacımahmudoğlu*, *İsmailoğlu*, *Kabadayıoğlu*, *Karamahmudoğlu*, *Kocaahmedoğlu*, *Kocaalioğlu*, *Kocaayanoğlu*, *Köleoğlu*, *Küçükalioglu*, *Osmanoğlu* ve *Solakoğlu* (1'er hane) unvanlarının yazıldığı ifade edilebilir. İlgili defterde 6 hanenin unvanı yazılmamakla birlikte 1 hanede de hane sahibi kadındır¹⁵.

İlk nüfus defterinden son temettuat defterine kadar geçen süreçte unvanı değişmeyen tek hane ismi *Dedeoğlu* olmuştur. Bazı aile unvanlarının yıllar içinde değişim yaşadığı söylenebilir. Örneğin 1841'de *Ayanoğlu* olan aile unvanı 1845'te *Kocaayanoğlu*; 1832'de *Seydioğlu* olan aile unvanı 1845'te *Deliosmanoğlu* olarak değişmiştir. Bazı aile unvanlarında yazım farklılığı olduğu görülmektedir. Örneğin 1832 tarihinde *Beşeoğlu* olarak yazılan aile unvanı 1834'te *Paşaoğlu* olarak kaydedilmiştir. Yine 1832'de *Hacımedioğlu* şeklinde yazılan unvan 1834'te *Hacımedeoğlu*, 1832'de *Bektaşoğlu* olarak yazılan unvan 1834'te *Bekdaşoğlu* şeklinde yazılmıştır. Bu tür farklı yazılımlar katiplerin tercihi ile alakalı olmalıdır.

15 Bk.(Ek 11)

1832 tarihli nüfus defterine kayıtlı isimlerin çeşitliğini incelendiğinde 25 farklı ismin olduğu anlaşılmaktadır. Bunlar: *Ahmed* (16), *Mehmed* (11), *Hüseyin* (10), *Mustafa* ve *İsmail* (8), *Ali* (7), *Ömer* (6), *Halil*, *Hasan*, *İbrahim*, *Osman ile Veli* (5'er kez), *Ebubekir* (4), *Mehmed Ali* ve *Musa* (3'er defa), *Abdullah*, *Cafer*, *Süleyman* ve *Yusuf* (2'şer kez), *Abdülkadir*, *Eyyüb*, *İsa*, *Mahmud*, *Muslu* ve *Ümran*'ın 1'er kez nüfusa kaydedildiği anlaşılmaktadır. 1834 tarihli nüfus defterini incelediğimizde *Ahmed* (13), *Mehmed* (11), *Mustafa*, (9) *Ali* ile *Hasan* (8'er defa), *İsmail* (7), *Ebubekir*, *Hüseyin*, *İbrahim*, *Ömer* ile *Halil* (6'şar), *Veli* (4), *Musa*, *Osman*, *Süleyman* ve *Yusuf* (3'er), *Abdullah* ile *Mahmud* (2'şer), *Abdülkadir*, *Cafer*, *Eyyüb*, *Halil İbrahim* ve *Mehmed Ali* (1'er defa)'nın kaydedildiği görülmektedir. 1841 tarihli nüfus defterine kaydedilen isimler ve miktarı şunlardır: *Ali* (9), *Mehmed* (8), *Mustafa* (7), *Ahmed* ile *Hüseyin* (6), *Ebubekir* ve *Halil* (4'er), *Hasan*, *İbrahim* ile *Osman* (3'er), *İsa*, *İsmail*, *Mehmed Ali*, *Ömer* ile *Veli* (2'şer), *Abdi*, *Abdullah*, *Abdülkadir*, *Ümran*, *Musa*, *Süleyman* ve *Yusuf* (1'er defa)'un kaydedildiği söylenebilir. 1845 tarihli temettuat defterine *Hüseyin* ve *Mustafa* (4'er kez), *Halil*, *İbrahim*, *İsmail* ve *Ömer* (3'er defa)'ın, *Ahmed*, *Ali*, *Bekir*, *Hasan* ile *Mehmed* (2'şer kez) belirtilmiş ve son olarak *Ayşe*, *Ebubekir*, *Musa*, *Osman*, *Ümran* ve *Veli* (1'er defa)'nın kaydedildiği anlaşılmaktadır.¹⁶

Öte yandan babaların oğullarına kendi babalarının isimlerini koyma geleneği, nüfus kayıtlarında açıkça görülebilmektedir. 1832 tarihli nüfus defterinde 12; 1834 tarihli nüfus kaydında 8 ve 1841 tarihli nüfus defterinde 6 kişi, çocuklarına babalarının ismini vermiştir.

Aile unvanlarında Bektaşoğlu ve Dedeoğlu, şahıs isimlerinde ise bilhassa Ahmed isminin yaygınlığı dikkat çekicidir. Bu unvan ve isimlerin Bektaşılık ve Karaca Ahmed ile ilişkili olduğu düşünülebilir.

2.2 Nüfus Defterlerine Göre Karaca Ahmed Karyesi Nüfusunun Genel Özellikleri

Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasının ardından Osmanlı Devleti'nin yeni bir ordu ihtiyacı hissettiği bunun için de ülkedeki erkek nüfusun sayımına gidildiği anlaşılmaktadır. İlk nüfus sayımı 1829 yılında İstanbul'dan başlamış ancak Rus harbi sebebiyle ülke geneline yayılamamıştı. Müslümanlar nüfus defterlerine genelde, “matluba muvafık” “matluba gayri muvafık” (askerlik hizmeti bakımından “amaca uygun” ve “amaca uygun olmayan”) olarak sınıflandırıldı. Askerliğe uygun olan kişilere “mim” işareti konulduğu ve ayrıca bazı çocukların *tüvânâ* ifadesiyle ne zaman askerliğe müsait hale geleceklerinin ve genellikle 35 yaş üstü kişilerin ne zaman askerlikten düşeceklerini belirtmek için *müsinn* ifadesinin yazıldığı anlaşılmaktadır (Karpata, 2010, 68).

1832 Tarihli nüfus defterinde köyün yerlisi olarak 73 kişi, 3 misafir ve 28 muhacir olmak üzere toplam 104 kişi kaydedilmiştir. Nüfusa yazılan 104 kişiden 4'ünün vefat ettiği bilgisi yazılırken ayrıca yerli kişilerden 6, misafirlerden de 2 yeni doğmuş bebeğin olduğu belirtilmiştir (BOA. NFS.d. nr.1584, 85-90). 1834 Tarihli defterde yerli halk 77 kişi+5 misafir+7 muhacir ile birlikte 89 kişinin yazıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca 26 tevellüdün (yeni doğumun) şerhi düşülmüş olup bunların eklenmesiyle toplam 115 kişinin yazıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Karyede bu dönemde yerli halktan 24 ve misafirlerden 1 olmak üzere toplam 25 vefat gerçekleşmiştir (BOA. NFS.d. nr.1610, 22-25, 45). 1841 tarihli defterde bulunan kişi sayısı 70'tir. Defterde misafir

16 Bk.(Ek 11)

ve muhacirin yazılmadığı doğum ve vefat kaydının da tutulmadığı görülmektedir (BOA. NFS.d. nr.1611, 16-19). 1832 ve 1834 tarihli nüfus defterlerinde misafir ve muhacirlerin nüfusun artmasında etkili oldukları söylenebilir. Ayrıca bu durumun anılan tarihlerdeki nüfus hareketliliğini göstermesi bakımından önemli olduğu düşünülebilir.

Defterlere kaydedilen kişilerin boy durumunu incelediğimizde 1832 yılı nüfus defterinde boy durumu verilen 54 kişiden 32'si orta boylu, 13'ü uzunca boylu, 5'i ortaca boylu, 2'si kısa boylu ve 2 kişi kısaca boyludur. 1834 Tarihli nüfus kaydında kişilerin boy durumunun yazılmadığı görülmektedir. Mufassal son nüfus defteri olan 1841 tarihli defterde boy özelliği belirtilen 22 kişiden 19'u orta, 2'si uzun ve 1'i kısa boyludur. Üç nüfus defteri karşılaştırıldığında defterlerde bulunan kişilerin genel olarak orta boylu olduğu ifade edilebilir.

İkinci olarak ele alacağımız konu göz rengidir. Nüfus defterlerini incelediğimizde sadece 1841 tarihli nüfus defterinde bu bilginin verildiği görülmektedir. Söz konusu defterde 5 kişi kara gözlü, 2 kişi mavi gözlü ve 1 kişi de ala gözlüdür.

Nüfus defterine kaydedilen kişilerin sakal-bıyık durumuna baktığımızda 1832 yılı nüfus sakal durumu verilen kişilerden 9'u ak, 7'si kara, 5'i kumral, 3'ü kır ve 1'er müzellef kumral, kırca kumral, kırca kara, kösece kara, sarı sakallıdır. Bıyık bilgisi yazılan kişilerden 9'u ter, 4'ü sarı bıyıklı, 2'ser kara az ve kumral, 1'er sarı ter ve kara bıyıklı kişinin yazıldığı ifade edilebilir. 1834 tarihli nüfus kaydında 26 sakallı, 4 ak sakallı ve 1 kara sakallı kişi bulunmaktadır. Söz konusu defterde 7 bıyıklı, 2 ter bıyıklı ve 1 emred bıyığa sahip kişi bulunmaktadır. 1841 tarihli nüfus kaydında 12 kumral sakallı, 7 kara sakallı, 3 akça sakallı, 1 ak sakallı ve 1 ala kır sakallı olarak kaydedilmiştir. Bıyıkları yazılan 3 kişiden 2'si ter ve 1'i de kara bıyıklıdır. Defterde ayrıca 1 şâbb ve 1 şâbb-ı emred¹⁷ kişi bulunmaktadır. Nüfus defterlerinde boy, göz rengi, sakal, bıyık vb. fiziki özelliklerinin verilmesi fotoğraf imkanının olmadığı o devirlerde kişilerin tanınırlığı açısından önemliydi. Ayrıca kişilerin belirgin fiziki özellikleri yanında hastalıkları ile ilgili 1834 tarihli nüfus defterinde bilgi bulunmaktadır ki söz konusu defterde birer kişi hakkında “frenk illetli”, “parmağı çolak”, “ön dişi kırık”, “yekçeşm” ve 2 kişi için “başı kel” bilgisi verilmiştir. Yine 1841 tarihli defterde 1 kişinin “açık kaşlı” ve 1 kişinin de “kör” olduğu kaydedilmiştir. Bu tür kayıtlar o dönemde insanların maruz kaldıkları hastalıkların bilinmesi açısından önemli olsa gerektir. Ayrıca 1 kişi için kullanılan şişmanca ifadesi de dikkat çekicidir.

1832 tarihli nüfus defterinde muhacir bölümünde yer alan Rumilli Mehmed bin Abdullah için “*mühtedi*” bilgisi verilmiştir ki kendisinin sonradan Müslüman olduğu anlaşılmaktadır.¹⁸

Nüfus defterlerindeki kişilerin yaş aralığı göz önüne alındığında 0-10 arası yaş grubunda 1832 tarihli nüfus defterinde 23; 1834'te 54 ve 1841'de 31 kişi olduğu göz önüne alındığında yıllara göre artış ve azalış olduğu ifade edilebilir. 1832 tarihli nüfus defterinde yerli halktan 2 kişinin ve muhacirlerin yaşının yazılmadığını burada ifade etmek gerekir. 11-20 arası yaş grubunda 1832'de 19; 1834'te 12 ve 1841'te 8 kişi gözükrken söz konusu verilerden hareketle karyede yıllar içinde bir azalış olduğu anlaşılmaktadır. 21-30 yaş grubunda 1832'de 9; 1834'te 11 ve 1841'te 7 kişinin varlığı tespit edilmiştir. Buna göre karyede bahsi geçen nüfus grubunda küçük dalgalanmaların yaşandığı söylenebilir. 31-40 yaş aralığında 1832'de 17; 1834'te 19 ve

17 Defterde emred, şâbb, şâbb-ı emred ve müzellef ifadeleriyle henüz sakalı, bıyığı çıkmamış olan ya da yüzünde yeni yeni tüyler çıkan genç kişiler tavsif edilmiştir, bk. (Develioğlu, 2023)

18 Mühtedi için Bk. (Köse, 2000)

1841’te 18 kişi bulunmakta olup ifade edilen yaş grubunda yıllar içinde dalgalanmalar yaşandığı belirtilebilir. 41-50 arası yaş grubunda 1832’de 3; 1834’te 8 ve 1841’te 3 kişinin bulunduğu anlaşılmakta olup genel olarak 1834 yılına kadar kişi sayısında artış olurken 1834’ten sonra yüzde 50 den fazla nüfus azalması meydana gelmiştir. 51-60 yaş aralığı kategorisinde 1832’de 6; 1834’te 2 ve 1841’te 2 kişi gözükmüşken 1832’den 1834 kadar ki süreçte söz konusu aralıkta nüfusta çarpıcı şekilde düşüş olmuştur. 61-70 yaş aralığında 1832’de 2; 1834’te 2 ve 1841’te 0 kişi bulunurken 1834’ten sonra söz konusu yaş grubunda kimsenin kalmadığı anlaşılmaktadır. 71-80 yaş aralığında 1832’de 1; 1834’te 2 ve 1841’te 1 kişi gözükmüşken bahsi geçen grupta yıllar içinde büyük bir değişimin olmadığı söylenebilir. 81-90 yaş grubunda 1834’te 1 kişi, 91-100 yaş grubunda 1834’te 1 kişi bulunurken o kişinin de yaşı 92’dir.¹⁹ Genel olarak köy nüfusunun genç olduğu söylenebilir. Orta yaş grubunda dalgalanmalar görülmekle birlikte yaşlı nüfusta zamanla azalma meydana geldiği anlaşılmaktadır. Köy nüfusu 1832’den 1834’e kadar ki sürede, artış gösterirken 1834’ten 1841’e kadar geçen süreçte nüfusun azaldığı görülmektedir. Bu azalmanın en önemli nedenlerinden biri, 1841 yılında köyde bulunan misafir ve muhacirlerin nüfus kayıtlarına dahil edilmemesi olduğu ifade edilebilir.

2.3 Karaca Ahmed Karyesinin Asker Potansiyeli

Askerlik çağına gelmiş, askerde olanlar, askerlik için yaşı geçenler hakkında nüfus defterlerinde bazı işaretlemeler konulmuştur. 1832 tarihli nüfus defterinde 16 kişiye mim(م) işareti düşülmüştür. 1 kişi için *tüvânâ* ibaresi eklenmiş olup *sene* Hicri 1248/ Miladi 1832-1833’te askerliğe müsait hale geleceği belirtilmiştir. Buna göre defterin tutulduğu tarihte 10 yaşında olan bu kişinin 11 yaşında askere alınabilecek duruma geleceği anlaşılmaktadır. Ayrıca 3 kişinin “*Asâkir-i Mansûrede*” olduğu bildirilmiştir. 1834 tarihli nüfus defterinde “ م işaretli kimse bulunmazken “*tüvânâ*” sayısı 2’ye, Asâkir-i Mansûrede sayısı ise 4’e çıkmıştır. Tüvânâların ikisi de 8 yaşında olup H.1254/M.1838-1839 tarihinde askere alınabilecek duruma gelecekleri yazılmıştır. Askere alınacak kişilerin, defterin kaydedildiği tarihten 5 sene sonra yaşının 13 olacağı bu da daha önceki defterde 11 olan askerliğe müsait hale gelme yaşının 13’e çıkarıldığını göstermektedir. Söz konusu defterde 3 kişi için *müsinn* işareti düşülmüştür. Defterin tutulduğu tarihte 3 kişi de 38 yaşında olup bu kişilerden 2’sinin 43, 1’inin de 44 yaşında askerlikten düşecekleri şerhi düşülmüştür. 1841 nüfus defterinde mim, tüvânâ ve müsinn ifadeleri bulunmazken 3 kişi için *mansûreye reft olunduğu* yani askere gönderildiği ve 1 kişi için de *redife tahrir olunduğu* bilgisi verilmiştir.

2.4 Temettuat Defteri Işığında Karaca Ahmed Karyesi

1845 Tarihli temettuat defterinde Karaca Ahmed karyesinin bilhassa ekonomik durumu ile ilgili önemli veriler bulunmaktadır.²⁰ Ayrıca gerçekleştirilen yeni idarî yapılanma gereği bu dönemde Karaca Ahmed karyesinin de içinde bulunduğu İnay Kazası’nın Denizli’ye bağlı olduğu anlaşılmaktadır.

Karaca Ahmed karyesinde 36 hane bulunmaktadır. 36 hanenin 35’i normal şekilde

¹⁹ Bk. (Ek 12)

²⁰ Defterin kapak kısmında Karye-i Karaca Ahmed ifadesi yazılırken defterin iç kısmının girişinde Aydın Eyaletinde Denizli kaimakamlığı dâhilinde kâin İnay kazasına muzâfe Kara Ahmedli karyesinde mukim ahali-i İslâm’ın emlak ve arazi ve temettuatlarının mikdarını mübeyyin defteridir bilgisi verilmiştir. Kâtibin köy adını Karaca Ahmed yerine Kara Ahmedli yazdığı görülmektedir. Bk. (BOA. ML.VRD.TMT.d. nr.2074)

hane reisi olan erkeğin ismi ile kaydedilmiş iken kocasının vefat ettiği anlaşılan 1'nin ise kadın adıyla *Bektaşoğlu Şerif'in avreti Ayşe Hatun* yazıldığı görülmektedir.

2.4.1 Karaca Ahmed Karyesi Arazi Varlığı, Yetiştirilen Ürünler ve Ödenen Vergiler

1845 yılı temettuat defterine göre Karaca Ahmed karyesindeki arazi varlığına baktığımızda toplam 2.296 dönüm ekilebilir tarladan 56.495 kuruş hâsılat elde edilmiştir. Hane başına ortalama 63,77 dönüm ekilebilir tarla ve 1.569 kuruş hasılat düşmektedir. İlave olarak yıllık kazancı toplam 765 kuruş olan 36 dönümlük bağ bulunmaktadır. Hane başına 1 dönüm bağ ile beraber 21,25 kuruş gelir düşmektedir. Bunlara kazancı toplam 1.940 kuruş olan 110 adet palamut ağacı da dahil edilebilir. Hane başına ortalama 3,05 palamut ağacı ve 53,88 kuruş hasılat düşmektedir. Söz konusu sayımın yapıldığı yılda 971 dönüm gayri mezru tarla bulunmaktadır. Hane başına ortalama 26,97 dönüm nadasa bırakılmış/ekilmemiş tarla düşmektedir. Ayrıca 2 dönüm afyon(haşhaş) tarlası mevcuttur.²¹

Karaca Ahmed karyesinde yetiştirilen ürünleri incelediğimizde bunların hinta/buğday, şair/arpa, burçak ve nohuttan ibaret olduğunu görmekteyiz. Tarihsel süreçte köyde üretim alışkanlıklarının pek değişmediği ifade edebilir. Nitekim 15. yüzyılın sonların ait tahrir defterinde aynı ürünlerin yetiştigi, 1520 tarihli tahrirde aynı ürünlere ek olarak yulafın da yetiştirildiği görülmektedir. 1571 tarihli tahrirde ise yulaf üretimin yapılmadığı anlaşılmaktadır.

Söz konusu ürünlerin tümünün ağırlık birimi olarak kile ile ölçüldüğü anlaşılmaktadır. 1844 yılı itibarıyla buğdayda toplam 432 kile için 4235 kuruş; 91 kile arpa için 275 kuruş; 73 kile nohut için 307 kuruş ve son olarak 63 kile burçak için de 155 kuruş öşür ödenmiştir. Dolayısıyla bu dönemde karye halkı tarafından 4320 kile buğday, 910 kile arpa, 730 kile nohut ve 630 kile burçak üretimi gerçekleştirildiği söylenebilir. 1 kilenin günümüzdeki eşdeğeri olarak 30 kg kabul edildiğinde toplam hâsılat miktarı 129.600 kg buğday, 27.300 kg arpa, 21.900 kg nohut ve 18.900 kg burçağa denk gelmektedir. Hane başına ise 3.600 kg buğday, 758,33 kg arpa, 608,33 kg nohut ve 525 kg burçak hâsılatı düşmektedir.²²

1845 tarihli temettuat defterinde 1844 yılı için ödenen öşür miktarından hareketle Karaca Ahmed karyesinde toplam $424,5 \times 10 = 4245$ kuruş afyon, $188 \times 10 = 1880$ kuruş palamut, $164 \times 10 = 1640$ kuruş bostan, $132 \times 10 = 1320$ kuruş penbe/pamuk, $76,5 \times 10 = 765$ kuruş bağ ve son olarak $16,5 \times 10 = 165$ kuruş kovan/bal üretimi yapıldığı söylenebilir.²³

Temettuat defteri incelendiğinde 1844 yılında 4 hane kovan, 23 hane bağ, 26 hane pamuk, 29 hane palamut, 30 hane bostan ve 32 hane afyon öşrünü ödemiştir. 1845 yılında arıcılık ile uğraşan ve palamut ağacı olan hane sayısı aynı kalırken bağ ekimi yapan hane sayısı 22'ye, afyon ekimi yapan hane sayısı ise 1'e düşmüş; bostan ve pamuk ekimi ise hiç yapılmamıştır. Bu veriler karyede yetişen ürün çeşitliliği ve miktarı ile karye halkının ekonomik durumu hakkında bir fikir vermesi bakımından önemlidir.

Temettuat Defterinin üst kısmında yer alan “*Sene-i sabıkada virgü-yi mahsusadan bir senede virmiş olduğu*” kısmında hane sahiplerinin bir önceki sene öşür vergisinin

21 Bk. (Ek 13)

22 Bk. (Ek 13)

23 Bk. (Ek 14)

dışında ödedikleri vergi miktarı belirtilmektedir. Buna göre toplam ödenen virgü-yi mahsusa miktarı 8.412 kuruştur. 4 haneden vergi-yi mahsusa alınmamış(1, 6, 16 ve 35. haneler)tır. Alınmamasının nedeni belirtilmemekle birlikte muhtemelen ilk hanedeki kişinin resmi bir görevi vardır fakat kâtip yazmayı unutmuş olmalıdır ki, daha önceki nüfus defterlerinde bu kişinin muhtarlık, imamlık ve hatiplik yaptığı görülmektedir. 35 numaralı hanedeki kişinin ise hizmetkâr olmasından dolayı alınmamış olduğu kabul edilebilir. Diğer iki kişinin alınmamasının nedeni muhtemelen kâtibin yazmayı unutması veya resmi bir görevi olduğundan dolayı yazmaya gerek görmemesi olabilir. 36 haneden 4 haneyi çıkardığımızda kalan 32 hanenin hane başına ortalaması 262,875 kuruştur. Ayrıca hanenin sonunda yer alan *Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı* başlığında hanelerin toplam ödediği temettuat miktarı 63413 kuruştur. Söz konusu başlığın yanında *zuhurât* adlı kısım da eklenerek 7 hanenin ekstra toplam 1.965 kuruş kazanç sağladığı görülmektedir. 7. hane sahibinin hizmetkârlık mesleği yapmasından dolayı gelirine 250 kuruş eklendiği anlaşılmaktadır.

Osmanlı Döneminde Uşak Karaca Ahmed Karyesi başlığında Karaca Ahmed karyesi ile ilgili bilgi verilirken 18. yüzyıla tarihleyebileceğimiz belgede konumuz ile ilgili bilgilerin yer aldığını ifade etmiştik. Söz konusu belgede ilgili başlıkta da kullanabileceğimiz bilgiler yer almaktadır. Sözü edilen kayda göre köyde yetiştirilen ürünlerin aynı olduğu(buğday, arpa, nohut ve burçak) bağ ve bostandan öşür alındığı anlaşılmaktadır. Bahsi geçen dönemde pamuk ve afyon üretimimin olmadığı veya henüz öşrü alınmadığı ifade edilebilir (BOA. ML.d. nr.1786, 5).

2.4.2 Hayvan Varlığı

Temettuat defterindeki bilgiden hareketle Karaca Ahmed karyesindeki hayvan çeşitliği şunlardır: Büyükbaş hayvan sınıfında: Sağman inek, gayrı sağman inek ve öküz; küçükbaş hayvan grubunda sağman koyun, gayrı sağman koyun, sağman keçi, gayrı sağman keçi, kuzu, oğlak ve son olarak binek/yük hayvanlar kategorisinde ise kısrak, kısrak maa tay ve merkebtir.²⁴ 3 grupta da bulunan hayvanlara baktığımızda en fazla adet ve çeşide sahip hayvan grubunun küçükbaş hayvanlar olduğu söylenebilir. Bu bilgiden hareketle köyde küçükbaş hayvancılığın tercih edildiği rahatlıkla ifade edilebilir.

Köyde sağman hayvanların (inek, koyun, keçi) toplam adedi 191 olup hane sayısına böldüğümüzde hane başına 5,30 adet sağman hayvan düştüğü anlaşılmaktadır. Bu veri bize sağman hayvanların sadece ihtiyaç malzemesi değil ticari amaçla da kullanıldığını düşündürmektedir.

İlgili köyde en fazla adede sahip hayvanların 185 adet ile gayrı sağman keçi, 105 adet ile öküz ve son olarak 97 adet ile sağman koyun olduğu ortaya çıkmaktadır. Dönemin şartları gereği tarla ziraatında olmazsa olmaz araçlardan biri olan öküzün hane başına ortalaması 3,78'dir ki bu sayı o dönem koşulları düşünüldüğünde oldukça iyi gözükmemektedir.

Karyede mevcut 36 haneden 4'ünde toplam 13 arı kovani bulunmaktadır. Karyedeki toplam hane miktarı dikkate alındığında hane başına ortalama 0.36, kovan sahibi 4 hane itibarıyla ise 3,25 arı kovani düştüğü görülmektedir. Netice olarak Karaca Ahmed karyesinde arıcılık faaliyetinin fazla yaygın olmadığı söylenebilir.

24 Bk. (Ek 15)

2.5 Nüfus ve Temettuat Defterlerine Göre Meslekler

Nüfus ve temettuat defterlerinde isimlerin üst kısmında genelde kişilerin meslek bilgisi ifade edilmektedir. Bu başlığın altında askerlik mesleğine sahip kişiler *Karaca Ahmed Karyesi Asker Potansiyeli* başlığında değerlendirildiği için tekrara düşülmemesi adına burada söz edilmeyecektir. 1832 tarihli nüfus defterinde Kabadayıoğlu Ali bin Mustafa hem imamlik yapmakta hem de köyün muhtarlığını üstlenmektedir. 1834 tarihli nüfus kaydında Kabadayıoğlu Ali'nin imamlik vazifesini devam ettirdiği anlaşılmaktadır. Söz konusu defterde ayrıca Hatipoğlu Seyyid Abdullah bin Mahmud'un, köy camisinde hatiplik yaptığı fakat 22 Nisan 1838 tarihinde vefat ettiği belirtilmektedir. 1841 tarihli nüfus defterinde Ali Efendi veled-i Mustafa'nın hatipliğe seçildiği görülmektedir. Ayrıca defterde 26 kişinin çiftçi olduğu anlaşılmaktadır. Temettuat defterine kayıtlı 36 hane sahibinin 35'inin meslek bilgisi kısmında *Erbab-ı Ziraat* (ziraat işini bilen, ziraat ustası)den oldukları belirtilirken 1 kişinin de hizmetkâr/hizmetçi olduğu ifade edilmiştir.

3. Karaca Ahmed Zaviyesi, Türbesi, Cami ve Vakfı

Karaca Ahmed nesli zaviyesi hakkındaki ilk bilginin 1530 muhasebe defterinde yer alması, zaviyenin kuruluşunun 1530'dan daha önce olduğuna **ışaret** edebilir. 1572 tarihli bir evkaf kaydında da Karaca Ahmed neslinden Gülbenk Paşa Derviş'in de Ordu karyesinde bir zaviye bina ettiği ifade edilmektedir (TTD. EV. 560, 187a). Söz konusu bilgidен hareketle zaviyenin Karaca Ahmed'in kendisi değil de onun soyundan gelenler tarafından inşa edilmiş olabileceğini düşündürmektedir.

1880 tarihli Aydın Vilayeti Salmesesi'nde Eşme kazası hakkında malumat verilirken konumuzla ilgili bazı bilgilerin yer aldığını görülmektedir. Söz konusu eserde “*İnay karyesine yarım saat mesafede 838 tarihinde defn hâk-ı ıturnâk olan Karaca Ahmed Sultan nam aziz tekyesi olub ekser maraz-ı cünûna mübtelâ olan kimseler istimdâd-ı rûhâniyesi için tekyeye getirildiklerinde zaman-ı kalilde bi izn-i hüda şifâyâb oldukları meşhud ve meşhurdur*” ifadesi düşülmüştür (Salname-i Vilayet-i Aydın 1297, 138). Buradaki kayıttan hareketle Miladi 1434/1435 yılında Karaca Ahmed'in buraya defnedildiği ve burada kendisine ait bir tekke olup çoğunlukla akıl hastalığı olan kişilerin buraya getirildiklerinde az zamanda Allah'ın izni ile iyileştikleri ve tekkenin bununla ünlenmiş olduğu sonucuna varılabilir. Bir sene sonra yazılan salnamede aynı bilgiler daha kısa hale getirilerek “*İnay karyesine yarım saat mesafede 838 tarihinde defn hâk-ı ıturnâk olan Karaca Ahmed Sultan namına bir tekye mevcuddur*” bilgisi okuyucuya sunulmuştur (Salname-i Vilayet-i Aydın 1298, 163). Söz konusu eserde bu defa tekkenin şifa ile ilgili özelliğine yer verilmediği görülmektedir. Aralık/Ocak 1700-1701 tarihli hurufat kaydına göre Karaca Ahmed Sultan zaviyesinde günlüğü 1 akçeye mutasarrıf olan Karagöz Dede'nin vefat etmesi sonucunda yerine oğlu Maden'in geçtiği görülmektedir (VGMA. HD. nr.1134, 23). Eylül/Ekim 1748 tarihli bir başka hurufat kaydına göre Karaca Ahmed Sultan zaviyesi türbesine sülüs hisseye (üçte bir) mutasarrıf olan Es-Seyyid El-Hac İsa'nın vefat etmesinden dolayı yerine oğulları Hacı Cafer ve Hüseyin geçmiştir (VGMA. HD. nr.1055, 105). 15 Haziran 1760 tarihinde daha önce mutasarrıf olan Hacı Cafer ve kardeşi Hüseyin'in görev süresi uzatıldığı anlaşılmaktadır (VGMA. HD. nr.1062, 129). Nisan/Mayıs 1769 tarihli hurufat kaydına göre zaviyedar olan Hacı Cafer'in vefat etmesi üzerine yerine çocukları Hacı Ahmed ve Hasan göreve getirilmiştir (VGMA. HD. nr.1072, 29). Mart 1778 tarihli hurufat kaydına göre Hacı Ahmed ve Hasan'ın zaviyedarlık süresi uzatılmıştır (VGMA. HD. nr.1065, 14). Ekim/Kasım 1783 tarihli

hurufat kaydına göre zaviyenin hissedarı olan Ramazan ve Osman'ın vefat etmeleri üzerine yerlerine Ramazan'ın oğlu Halil ve Osman'ın oğlu Veli atanmıştır (VGMA. HD. nr.1066, 54). Aralık/Ocak 1807-1808 tarihli hurufat kaydına göre zaviyenin mutasarrıfları olan Mustafa ve Muharrem'in vefat etmesi sonucu vazifeleri çocukları Seydi İsa ve Hacı Mehmed'e tevcih edildi (VGMA. HD. nr.1133, 44). 2 Ağustos 1893 tarihli atik-i esas kaydında Karaca Ahmed tekkesi vakfı mutasarrıflığına Yusuf bin Ahmed'in vazifelendirildiği görülmektedir. Yusuf'un vefatı nedeniyle yerine 15 Mayıs 1904 tarihinde oğlu Mehmed Ali'nin atandığı anlaşılmaktadır (VGMA. Defter nr. 210, 168-169). İlgili şahsiyet kaydından hareketle Karaca Ahmed tekkesi için önceki tarihlerde bir vakıf yapıldığı söylenebilir. Ancak söz konusu vakfın kim tarafından ve ne zaman yapıldığına dair şu an elimizde herhangi bir bilgi mevcut değildir.

Karaca Ahmed camiine dair 31 Ekim 1757 tarihli hurufat kaydından önce herhangi bir belgeye rastlanmamıştır. Söz konusu belgede karyeden Mehmed isimli kişinin bir cami inşa ettirdiği ve caminin hatiplik görevine de Ömer Halife'nin getirildiği yazılmaktadır (VGMA. HD. nr.1062, 129). İlgili belgeden hareketle Karaca Ahmed camiinin 1757 yılı ya da daha öncesinde inşa edildiği söylenebilir. Eylül/Ekim 1807 tarihinde camide hatiplik görevini yürüten Ömer Halife'nin beratını kaybettiği bu yüzden kendisine yeniden berat verildiği kayıtlara geçmiştir (VGMA. HD. nr.1065, 14). 28 Temmuz 1808 tarihinde camide hatiplik görevini sürdüren Ömer'in vefat etmesi ve çocuklarının hatiplik görevine uygun olmadığından dolayı hatiplik görevine Ömer'in kardeşi Es-Seyyid Mahmud getirilmiştir (VGMA. HD. nr.532, 103). Haziran/Temmuz 1808 tarihinde Es-Seyyid Mahmud'un vefat etmesi sonucu yerine oğlu Abdullah atanmıştır (VGMA. HD. nr.534, 39). Aynı tarihli bir başka hurufat kaydında Abdullah'ın atanma gerekçesinin belirtildiği görülmekte olup söz konusu kayıta camide imam ve muallimhanede muallim-i sıbyan olmadığı bu görevlerin önemli olduğu ve bunun üzerine her iki göreve de Abdullah'ın atandığı ifade edilmektedir (VGMA. HD. nr.1070, 139). 9 Eylül 1838 tarihli hatt-ı hümayun kaydına göre hatip olan Abdullah'ın çocuksuz bir şekilde vefat ettiği yerine Mevlâna Ali Halife'nin atandığı anlaşılmaktadır (BOA. HAT. nr.1617/17). 10 Haziran 1912 tarihli vakfiye kaydından anlaşıldığına göre Eşme kazasına bağlı Karaca Ahmed Sultan karyesinde yaşayan Sarioğlu Mustafa, aynı köyden mütevellî olarak tayin ettiği Dedeoğlu Bekir Çavuş'la birlikte kadı huzuruna çıkarak bir vakıf senedi yazdırmıştır. Vakfiyede belirtildiğine göre Sarioğlu Mustafa köyde bulunan camide görev yapacak imam ve hatip için malından 2000 kuruş tahsis ederek bu paranın mütevellî tarafından onu onbir buçuk kuruş (yıllık %15) hesabıyla işletilerek caminin hatibine verilmesini şart koşmuştur. Sarioğlu Mustafa, genel olarak bütün vakfiyelerde mutad olduğu üzere vakfın tevliyetinin yaşadığı sürece kendisinde olmasını, vefatından sonra en büyük oğluna geçmesini istemiştir. Eğer soyları tükenirse köyden güvenilir bir kişinin mütevellîlik görevini üstlenmesini kayıt altına aldırıştır (VGMA. Defter nr.604, 122).

Karacaahmet köyündeki tekke, türbe ve caminin durumunu yerinde gözlemlemek amacıyla köye ziyarette bulunulmuştur.²⁵ Günümüzde tekkenin var olmadığı sadece bir türbenin bulunduğu görülmektedir. Bu durumla ilgili köy muhtarı, “*burası daha büyüktü (türbenin çevresi hakkında) zamanla yıktırılarak küçülmüş*” bilgisini vermiştir. Bu bilgidan hareketle tekkenin türbeli bir şekilde inşa edildiği daha

25 Köy ziyareti 25.06.2024 tarihinde gerçekleşmiş olup köy muhtarı Sait Kunt'tan (Ortaokul mezunu, 25.06.2024 tarihinde 74 yaşında) bilgi alınmış ve türbenin bulunduğu mezarlıkta incelemeler yapılarak türbe ve ilgili mezar kitabelerinin fotoğrafları çekilmiştir.

sonra tekkenin yıkılarak veya yıktırılarak süreç içerisinde sadece türbenin kaldığı söylenebilir. Türbeye girmeden önce türbe kapısının sağında bir delik bulunur ve çocuğu olmayanlar, ellerini bu deliğe koyarak çocuk sahibi olacaklarına inanır. Türbe kapısının üzerinde duvara işlenmiş motifler bulunmaktadır. Kapıdan içeri girdiğimizde sağ tarafta Karaca Ahmed'in elinin izi olduğuna inanılan bir iz bulunmaktadır. Türbenin içinde iki sandukanın varlığı göze çarpmaktadır. Sandukaların birinde Karaca Ahmed'in diğerinde ise annesinin yattığı ifade edilmektedir. Bölge halkı arasında da bu kişilerin; Karaca Ahmed Sultan'ın kızı ve annesi, oğlu ve kendisi, eşi ve annesi olduğu yönünde düşünceler bulunmakta fakat kesinliği bilinmemektedir (Acar, 2021, 212). Ayrıca türbenin içinde hastaların iyileşmesinde kullanıldığı söylenen bir tokmak bulunmaktadır. Tokmağın nasıl kullanıldığını ifade etmek gerekirse: türbeye gelen hastaya tokmak bağlandıktan sonra (vücuduna sarıp) hasta belirli bir süre (süre için kesin bir sınır yok) zaviyede veya türbede kalmaktadır. Böylece burada kalan kişinin şifa bulacağına inanılır.

Türbe ziyaretinde, hazirede bulunan mezarların oldukça sık bir şekilde türbe kapısına ve çevresine yerleştirilmiş olduğunu gördük. Bu durum bizde, vefat edenlerin veya yakınlarının, veli kişilere yakın olmak istedikleri kanaatini uyandırdı (Ek: 10).

Sonuç

İnceleme konumuz olan Karaca Ahmed'in, bilhassa yukarıda bahsi geçen menâkıbnâmeler ışığında 13-14. yüzyıllarda yaşadığı söylenebilir. 13. yüzyılın ilk yarısı, I. Alaeddin Keykubad (1220-1237) devrinde Anadolu'nun siyasi, iktisadi ve sosyal durum itibarıyla sükûnet bulduğu bir dönem olarak ifade edilebilir. Ancak 1220'de başlayan ve önündeki en büyük engel olan Hârizmşahlar Devleti'nin yıkılmasına sebep olan Moğol istilası, sağlanmaya çalışılan sükûnetin büyük oranda bozulmasına sebep olmuş görünmektedir. Bilhassa Celâleddin Hârizmşah'ın vefatından sonra bu devlete bağlı sivil ve askeri unsurların büyük oranda Anadolu'ya kayması ve ardından 1243 Köseadağ bozgunu sonrasında bir kısım Moğol unsurların da Anadolu'ya gelmesi bahsi geçen bozulmanın başlıca sebebi olarak gösterilebilir.

Moğol baskısı nedeniyle Anadolu'ya, özellikle Batı Anadolu'ya gelen Hârizmli unsurlar, Türkiye Selçuklu Devleti'nin zayıfladığı ve yıkılma sürecine girdiği dönemde yeni kurulan veya kurulma aşamasındaki beyliklerin oluşumunda önemli roller üstlenmişlerdir. Ayrıca geldikleri bölgelerde yerleşim birimleri ve zaviyeler kurarak bölgenin sosyal ve kültürel yapısında önemli rol oynamışlardır. Ancak bu dönemde meydana gelen karışıklıklar ve çatışmalar sebebiyle Anadolu'da her bakımdan büyük bir tahribatın yaşandığı unutulmamalıdır. Türkiye Selçukluları ve sonrasında teşekkül eden beyliklerle ilgili arşiv kayıtlarının oldukça sınırlı olması bu tahribatın bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Bu bakımdan Karaca Ahmed ve benzer şahsiyetlerle ilgili yapılacak araştırmaların sınırlı sayıdaki arşiv belgelerine ve menâkıb kitaplarına dayandırılması gerekmektedir. Menâkıbnâmelerin ise genellikle ilgili şahsiyetlerin vefatlarından yaklaşık 100-150 yıl sonra kaleme alındığı bilinmektedir. Karaca Ahmed menâkıbnâmesinin 1883-1884'te kayda geçirilmesi bu bakımdan anlamlı olsa gerektir. Bu durum menâkıb kitaplarındaki bilgilerin dikkatli bir şekilde kullanılmasını zorunlu kılmaktadır. Benzer şekilde Türkiye Selçuklu ve sonrasındaki beyliklerle ilgili resmî kayıtların Osmanlı sistemine intibakı da özellikle vakıf kayıtları açısından önemlidir. Ancak bunların da intibak süreci iyi takip edilmelidir.

Netice itibarıyla 13-14. ve hatta 15. yüzyıllarda meydana gelen dinî, siyasi ve sosyal olaylar ve bu olaylarla ilgili şahsiyetler hakkında yapılacak araştırmalar bahsi

geçen kaynaklar ışığında yapılacağı için kesin sonuçlara varmanın zor olduğu ve bu konularda çok dikkatli olunması gerektiği ortadadır. Ayrıca bu dönemlerdeki toplum yapısı da dikkate alınmalıdır. Her ne kadar Moğol baskısı sonucunda batıya kayan nüfus içinde parça unsurların bulunabileceği kabul edilse de bunların büyük oranda aşiretler halinde hareket ettikleri bilinmektedir.

Germiyan beyliği arazisine yerleşen Karaca Ahmed ve cemaatinin, Anadolu ve Balkanlarda cemaat ve yerleşim birimi adı, zaviye ve türbe olmak üzere izler bıraktığı anlaşılmaktadır. Karaca Ahmed'in bu kadar geniş bir sahada varlık göstermesi, onun tıpkı Hacı Bektaş-ı Veli, Dede balı, Hacım Sultan ve benzerleri gibi tek başına hareket eden bir derviş olmadığı, ismini verdiği cemaati ile birlikte Moğol baskısı sonucu Anadolu'ya geldiği yolundaki düşüncüyü doğrular nitelikte görülmektedir.

Araştırma konumuz olan Karaca Ahmed'le ilgili bilinen ilk kaydın 1457 tarihli Kafirviran karyesindeki Karaca Ahmed Çiftliği olması, Karaca Ahmed ya da cemaatinin bu tarihten önce bölgeye geldiğini gösterebilir. Nitekim 1455 tarihli bir belgede Karahisar-ı Sahib-Sincanlı'da Karaca Ahmed karyesinin kayıtlı bulunması bunun işareti olarak değerlendirilebilir.

1530 ve 1572 tarihlerinde geçen Karaca Ahmed Nesli Zaviyesi, araştırma konumuz olan Karaca Ahmed karyesinin ilk nüvesini oluşturmaktadır. Büyük bir ihtimalle Karaca Ahmed'in evladı tarafından kurulan bu zaviye, zamanla yanında kurulduğu Ordu karyesinin yeni adı haline gelmiştir. Karaca Ahmed ile aynı sahada adları geçen Hacım Sultan ve Dede balı'nın da sonraki tarihlerde Bektaşî geleneğine dahil edilmeleri, bu üç ismin ya da mensubu bulundukları cemaatlerin Germiyan Beyliği'ni kuran Hârizmli unsurlar arasında bulunmaları ihtimalini akla getirmektedir.

Bektaşî geleneğine Rûm'un gözcüsü yani gözetleyicisi, gözlemleyicisi unvanıyla giren Karaca Ahmed'in Anadolu'da yaşanan geleneksel halk İslamı yaşayışında önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Kaynaklar

- 438 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri I, T.C Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yay., Ankara 1993.
- ACAR, Türkan, "(Uşak) Karaca Ahmet Sultan Türbesi'ndeki Tavus Kuşu Motifi ve Türbede Gerçekleştirilen Halk İnanışları" *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş-ı Veli Araştırma Dergisi*, S.99, Ankara 2021.
- ALKAN, Mustafa, "Uşak Para Vakıfları (1890-1923)", *Belleten*, 70/58, (Ağustos 2006).
- AŞIKPAŞAZADE, *Osmanoğulları'nın Tarihi*, Çev. Kemal Yavuz-M.A. Yekta Saraç, Koç Kitaplığı, İstanbul 2003.
- BARKAN, Ömer Lütfi, "Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu olarak Vakıflar ve Temlikler I İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler" *Vakıflar Dergisi*, S.2, 1942, 279-386.
- BAYRAKAL, Sedat, *Uşak'ta Osmanlı Mezar Taşları*, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir 2016.
- BELDİCEANU-STEINHERR, Irène, "Les Bektaşî a la lumiere des recensements ottomans (XV-XVI. Siecles)", *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes*, 81, 1991, 21-79.
- BIYIK, Ömer, *Fatih Mehmed Devri Anadolu Vilâyeti Müselleme ve Piyâde Defterleri*, Ege Üniversitesi Yay., İzmir 2016.
- BOA, HAT.1617/17.
- BOA, KK.d., 2963.
- BOA, MAD.d., 4.

- BOA, MAD.d.,2498.
- BOA, ML.d., 1786.
- BOA, ML.VRD.TMT.d, 2074.
- BOA, MŞH.ŞCS.d. 8851.
- BOA, NFS.d., 1584.
- BOA, NFS.d., 1611.
- BOA. TTd. 45.
- BOA. TTd. 48.
- BOA. TTd. 49.
- BOA, TT.d., 103.
- BOA, TT.d., 242.
- BOA, TT.d., 589.
- DEVELİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2023.
- Enisi, Hüseyin, *Miratü'l Vefa Li Vucuh Es-Safa*,(Yazma Eser, İstanbul: Süleymaniye Kütüphanesi) No. 2605/1
- Ebu'l Hayr-ı Rûmî Saltıknâme (Saltık Gazi Destanı)*, Haz. Necati Demir- M. Dursun Demir, Uluslararası Kalkınma ve İş birliği Derneği Kültür Yayınları, İstanbul, 2013.
- Gelibolulu Mustafa Âli Efendi, *Kitabü't-Tarih-i Kühü'l-Ahbâr*, Haz: A. Uğur-M. Çuhadar Gül-İ.H. Çuhadar, C.I, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları, 1997.
- GÖNENÇ, Cevriye Sezen, *İstanbul Karaca Ahmet Sultan Dergâhı*, Karacaahmet Sultan Kültür Derneği Yay., İstanbul 2016.
- GÜLERER, Salih, *Hacı Sultan Menâkıbnâmesi Üzerine Bir İnceleme*, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Denizli, Haziran 2012.
- HALAÇOĞLU, Yusuf, *Anadolu'da Aşiretler, Cemaatler, Oymaklar (1453-1650)*, C.I, Türk Tarih Kurumu Yay. Ankara 2009.
- HASLUCK, F.W, *Bektaşilik Tetkikleri*, Çev. Ragıp Hulusi, Meb Yay., Ankara 2000.
- HASLUCK, F.W, *Christianity and Islam Under The Sultans*, I, London: Oxford University Press, 1929.
- Hoca Sadeddin Efendi, *Tacü't-Tevarih*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Cilt 5, İstanbul 1979.
- Karaca Ahmet Sultan Menâkıbnâmesi*, Haz. H. Dursun Gümüşoğlu, Post Yayınevi, İstanbul 2021.
- KARPAT, Kemal H., *Osmanlı Nüfusu 1830-1914*, Çev.Bahar Tırnakçı, Timaş Yayınları, İstanbul 2010.
- KÖK, Hafize, *Osmanlı Döneminde Eşme Kazasının Sosyo-Ekonomik Durumu*, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Uşak 2019.
- KÖPRÜLÜ, Mehmed Fuad, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Alfa Yayınları, İstanbul 2023.
- KÖSE, Ali, “İhtida”, *DİA*, C.21, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 2000.
- Köylerimiz*, İstanbul Matbaacılık ve Neşriyat Türk Anonim Şirketi, İstanbul 1933.
- MADEN, Fahri, “Horasan Ereni Karaca Ahmed Sultan ve Yenişehir'deki Türbesi”, *Sarı Saltuk'tan Osmanlı'ya Dervişlerle Yazılan Tarih*, ed. Ayşegül Kılıç, Trakya Üniversitesi Sarı Saltuk Gazi Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayın No: 2, Edirne 2023.
- MADEN, Fahri, “Üsküdar Karaca Ahmet Sultan Külliyesi”, *Alevilik Araştırmaları Dergisi*, S.14, 2017, 167-216.
- Manakıb-ı Hacı Bektâş-ı Velî (Vilâyet-Nâme)*, Haz. Abdülbaki Gölpınarlı, İnkılap Yay. İstanbul 2016.

- OCAK, Ahmet Yaşar, *Alevi ve Bektaşî İnançlarının İslam Öncesi Temelleri*, İletişim Yayınları, İstanbul 2015.
- OCAK, Ahmet Yaşar, *Orta Çağ Anadolu'su'nda İki Büyük Yerleşimci/Kolonizatör Derviş Dede Garkın ve Emîrci Sultan Vefâiyye ve Yeseviyye Gerçeği*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2014.
- OCAK, Ahmet Yaşar, *Türk Sufiliğine Bakışlar*, İletişim Yayınları, İstanbul 1996.
- Oruç Beğ Tarihi(Osmanlı Tarihi 1288-1502), Haz. Necdet Öztürk, Çamlıca Basım Yayın, İstanbul 2007.
- ÖNTUĞ, Mustafa Murat, Uşak'ta Hacim Sultan Zâviyesi ve Vakfiyesi, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.1, 1998, 107-122.
- ÖZCAN, Hüseyin-GÖNENÇ, C.Sezen, “Yazılı ve Sözlü Ortamlardaki Karaca Ahmet Sultan Menkabelerinin Karşılaştırılması” *Turkish Studies*, 10/4, 2015, 717-746.
- ÖZDEĞER, Mehtap, *15-16. Yüzyıl Arşiv Kaynaklarına Göre Uşak Kazasının Sosyal ve Ekonomik Tarihi*, Filiz Kitabevi, İstanbul 2001.
- SAKİN, Orhan, *16.yy. Osmanlı Arşiv Kayıtlarına Göre Anadolu'da Türkmenler ve Yörükler (Boylar, Kabileler, Cemaatler)*, Ekim Yayınevi, İstanbul 2010.
- Salnâme-i Vilayet-i Aydın*, Hicri: 1297, 1298, 1312, 1313, 1314, 1315, 1316.
- SAVAŞ, Saim, “Dedebalıların İzinde II: Dedebalı Zaviyesi ve Harmancık Kazası Dedebalı Karyesi” *Vakıflar Dergisi* 80. Yıl Özel Sayısı, Ankara 2019, 211-243.
- SAVAŞ, Saim, “Dedebalıların İzinde III: Balkanlarda Dedebalılar Cemaati ve Tırnova Kazası Dedebalı Karyesi”, *Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi*, 4/8, 2021, 173-295.
- SAVAŞ, Saim, “Dedebalı Cemaati ve Uşak Kazası Dedebalılar Köyü”. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.32 Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.32, Denizli 2018, 243-262.
- Seyyid Hüseyin, *Mir'âtü'l-vefâ* (Yazma Eser, İstanbul: Vehbi Koç Vakfı Sadberk Hanım Müzesi, Hüseyin Kocabaş Kitaplığı) No.169.
- ŞAHİN, Haşim, “Karaca Ahmed Üzerine Yapılan Çalışmalara Dair Bir Literatür Değerlendirmesi” *VIII. Uluslararası Üsküdar Sempozyumu Bildirileri*, C.3, İstanbul 21-23 Kasım 2014, 61-77.
- ŞAHİN, Haşim, “Karaca Ahmed”, *DİA*, C.24, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 2001, 374-375.
- ŞENTÜRK, Oğuz, “1678 Tarihli Avârız Defterine ve 1834-35/1840-41 Tarihli Nüfus Defterlerine Göre İnay Kazâsının Nüfus Yapısı” *Turkish Studies*, 14/4, 2019, 1001-1028.
- T.C Dahiliye Vekâleti Son Teşkilat-ı Mülkiyede Köylerimizin Adları*, İstanbul 1928.
- T.C İçişleri Başkanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü Köylerimiz 1 Mart 1968 Gününe Kadar*, Ankara 1968.
- TANERİ, Aydın, “Celâleddin Hârimşah”, *DİA*, C.7, 248-250.
- TAŞ, Kenan Ziya, “Karaca Ahmed'in Ahfadına Dair Yeni Belge ve Bilgiler”, VII. *Uluslararası Osmanlı İstanbul'u Sempozyumu Bildirileri*, İstanbul 3-5 Mayıs 2019, 437-451.
- TAŞĞIN, Ahmet, *Dediği Sultan ve Menakıbı Konya ve Çevresinde Ahmet Yesevi Halifelerinin İzleri*, Çizgi Kitabevi, Konya 2013.
- TOSUN, Necdet, “Karaca Ahmed Hakkında Meçhul Kalmış Bilgiler”, *V. Uluslararası Üsküdar Sempozyumu 1-5 Kasım 2007*, Cilt: II, 323-328.
- TTD. EV. 560.
- TURGUT, Vedat, “Ahu ve Derviş: XII. Yüzyıl Tasavvuf Dünyası Üzerine Bazı Yeni Bulgular”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S.96, 2020a, 11-32.
- TURGUT, Vedat, “ Batı Anadolu Beyliklerinin Menşei Meselesi”, *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi (SKAD)*, 2/3, 2016, 55-89.
- TURGUT, Vedat, “Germiyanogulları'nın Menşei, Vakıfları ve Batı Anadolu'nun Türkleşmesi

Meselesi Üzerine”, *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 3/5, 2017, 1-98.

TURGUT, Vedat, “Renklerin Efendileri: XIII. Yüzyıl Anadolu’su’nun Tasavvuf Dünyasına Prosopografik Bir Yaklaşım”, *Osmanlı Araştırmaları*, 57/57, 2021, 35-80.

TURĞUT, Vedat, “Cemâlüddin Musa Sâvî/Zilî ve Şeyh Osman-ı Velî ile Ahfadına Dair Vakfiyeler ve Düşündürdükleri (Vahdet-i Tarikat)” *VAKANÜVİS- Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 5/2, 2020b, 1029-1073.

ULUÇAY, M.Çağatay, *Saruhanogulları ve Eserlerine Dair Vesikalar*, Manisa Halkevi Yayınları, Manisa 1940.

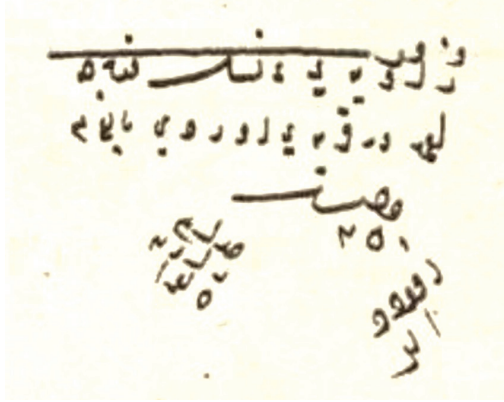
VGMA, Defter nr: 210, 604.

VGMA, Hurufat Defterleri, Nr: 532, 534, 1055, 1062, 1065, 1066, 1070, 1072, 1133, 1134.

Yeniden Bir Vilâyet ve Dört Kaza Kurulması Hakkında Kanun (YBVVDKHK), (Kanun No.6129), *Resmî Gazete* 8458 (15 Temmuz 1953). Erişim 18 Ağustos 2024 <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/8458.pdf>

Ekler/Appendices

Ek 1: 438 Numaralı Muhasebe Defterine Göre 1530 Tarihinde Karaca Ahmed Vakfı

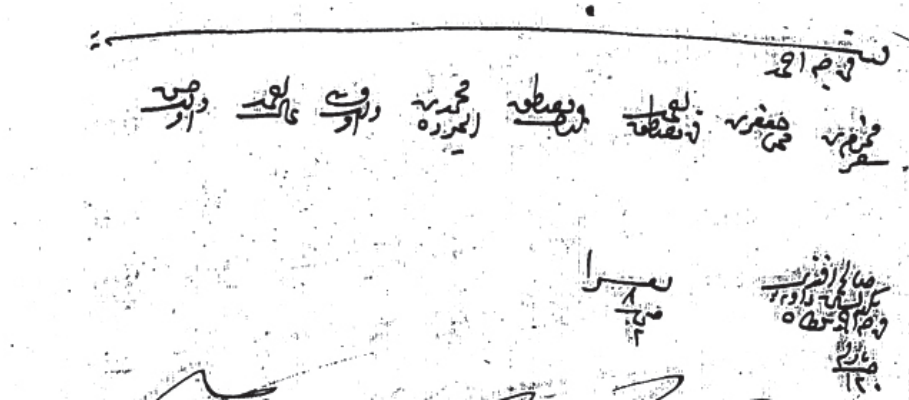
Vakf-ı Zaviye-i Nesl-i Karaca Ahmed der karye-i Ordı tab’i m (Kula)

Hasıl:251

Evladı: 1 Nefer

Huddâm-ı Zaviye: 5 neferân

Ek 2: 1675-1676 Tarihli Kütahya Mufasssal Avarız Defteri-Karaca Ahmed Karyesi

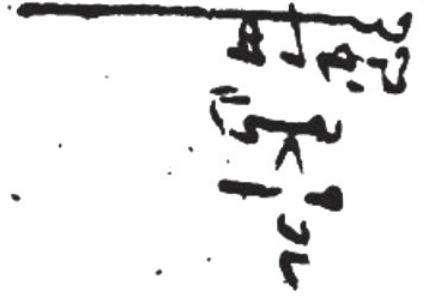

Karye-i Karaca Ahmed

Muharrem bin Sefer, Cafer bin Memi, Ahmed (bin) Kara Mustafa, Mustafa (bin) Mahmud, Mehmed bin Eymirze/İmirze, Veli veled-i o, Ahmed (bin) Ali, Hasan veled-i o, Salih Efendi Tekyenişin-i Zaviye-i Karaca Ahmed Sultan ... 120

Neferân: 8, Hane:2

Ek 3: 1675-1676 Tarihli Kütahya İcmal Avarız Defteri- Karaca Ahmed Karyesi

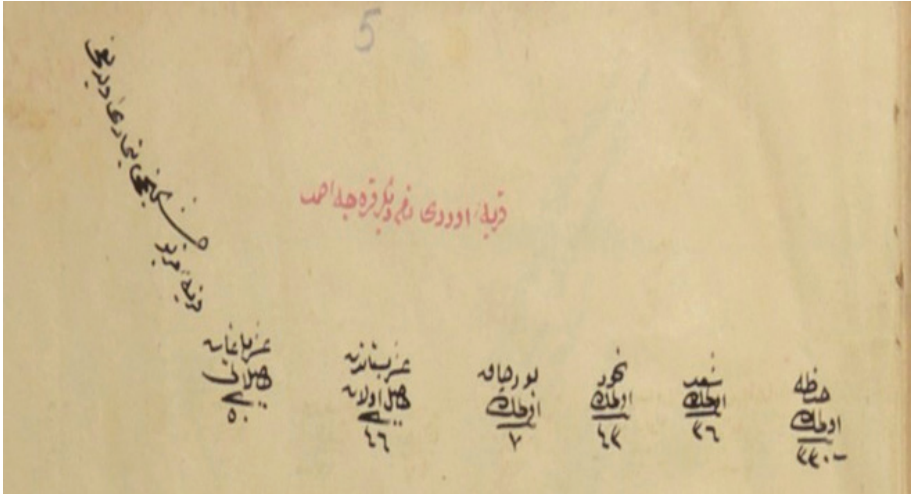

Karye-i Karaca Ahmed

Neferân: 8

Hane: 2

Ek 4: Karaca Ahmed Karyesinde Yetişen Hububatları Gösteren Belge Kaydı

Karye-i Ordu nam-ı diğer Karaca Ahmed

Karye-i mezbur Eşkinici tımarı olduğu

Hinta: 330,5 ölçek

Şa'ir: 36 ölçek

Nohud: 43 ölçek

Burçak: 7 ölçek

Öşr-i bostandan hâsıl olan: 46 kuruş

Öşr-i bağât hasılâtı: 50 kuruş

Ek 5: 1783 Tarihli Hurufat Kaydı

[illegible]

Eşme maa İnay kazasında Ordu karyesinde Karaca Ahmed Sultan zaviyesinin evladiyet ve meşrutiyet üzere hissedarı olan Ramazan ve Osman fevt mahlullerinden oğulları Veli bin Osman ve Halil bin Ramazan babaları atik beratları mucebince tevcih buyruldu. Zilhicce sene 1197(Ekim-Kasım 1783)

Ek 6: Karaca Ahmed Camii Vakfiye Kaydı

[illegible]

Hülâsâ-i Mahsûsa: 966 Hülâsâ-i vakfiyye: 2616

İşbu vakfiyye Şûrâ-yı Evkâf'ın 7 Eylül sene (1)329 târîhli kararına müstenîden 24 Muharrem sene (1)332 târîhinde sūdûr iden irâde-i aliyye mücebine kayd olınmışdır

Nâib-i Kazâ-i Eşme (es-Seyyid Ali Rıza)

Aydın Vilâyeti dâhilinde kâin Saruhân Sancağ'ı'na muzaf Eşme Kazâsı'na tâbî` Karaca Ahmed Sultân karyesi ahâlisinden sâhibî'l-hayrât ve'l-hasenât Sarioğlu Mustafa bin Hasan ibn-i İsmail meclis-i şer'î şerîf-i enverde vakf-ı âtî'l-beyâna li-eclî't-tescîl mütevellî nâsb ve

ta'yîn eylediği karye-i merkûmeden Dedeoğlu Bekir Çavuş bin Osman ibn Bekir mahzarında ikrâr-ı tâmm ve takrîr-i kelâm idüp karye-i merkûmede vâkî' el-yevm ma'mûr bulunan câmi'-i şerîfin imâmet ve hitâbet cihetine bu kerre atyeb-i malımdan ifrâz eylediğim iki bin guruş hasbeten li'llâhî's-samed vakf-ı sahîh-i müebbed ve habs-i sarîh-i muhalled ile vakf ve habs idüp şöyle şart eyledim ki Meblağ-ı mezbûr iki bin guruş alâ-vechî'l-helâl bâ-yed-i mütevellî rehn-i kavî ve bâ-kefil-i melî ile senevî ziyâde ve noksan olmayup ve kalemiyye nâmiyla bir nesne dahi alınmayup onu on bir buçuk hesâbı üzere istirbâh olunup hâsıl olan ribhi hitâbet iden zâta virüle ve vakf-ı mezkûrın tevliyyeti hayâtda oldıkca kendim ba'de vefâtihî batnen ba'de batnin evlâd-ı evlâd-ı evlâdımın aslah ve erşedi mütevellî ola ve ba'de'l-inkirâz karye-i mezkûre ahâlisinden müstakîm bir kimesne re'y-i hâkimle mütevellî nâsb ve ta'yîn idile ve mürûr-ı zaman ile vakf-ı mezkûr harab olup tevliyyet müte'assir olursa vakf-ı mezbûr mutlaka fukarâ-yı müsîlimîne virüle deyü şart ve ta'yîn birle hatm-i kelâm idüp fâriğân anî's-şevâğil meblağ-ı mezbûr iki bin guruş mütevellî-i mezbûr yedine teslim ol dahî ahz ve kabz ve tesellüm idüp sâir mütevellîlerin evkâfda tasarrufları gibi tasarruf eyledi didikde gıbbe't-tasdîkî's-şer'î vâkıf-ı mezbûr butlân-ı vakf-ı mezbûre zımnında olan kuyûda ve ba'dehu kavlin âdem-i lüzûmına teşebbüs idüp vakf-ı mezkûrdan rücû' birle mütevellî-i mezbûrdan istirdâd iderim didikde mütevellî-i mezbûr dahi tasaddî-i cevâb idüp hâl ber-minvâl lâkin fâzıl-ı samedânî Ebu Yusuf İmâmü's-Sâni Hazretleri'nin rey'i münirlerinde vâkıfın vakaftı kavliyle sahîh ve lâzım ve sıhhat ve lüzûmına müstelzim olmağla red ve teslimden imtinâ' iderim deyü vakf-ı mezkûrın sıhhatine hükm taleb idicek huzûr-ı şer' de mürâfa'an her biri fasl ve hasma tâliban olduklarında hâkim-i mevkî' efendi dâileri dahi tarafeynin edillesine nazaran ve muhtıl-ı hayr olmakdan hazer idüp âlimen bi'l-hilâfî'l-cârî beyne'l-eimmeti'l-eşrâf vakf-ı mezbûrın evvelen sıhhatine ve sâniyen lüzûmına kazâ-i mer'î itmeğin fi-mâ ba'd vakf-ı mezbûrın nakz ve ibtâlî muhal ve tebdil ve tagyîri mümteni'ü'l-ihimâl oldu tahrîren fi'l-yevmi'r-rabi' ve'l-işrîn min-şehr-i Cemâziye'l-âhir li-sene selasün ve selase miete ve elf. 24 Cemâziye'l-âhir 1330 (10 Haziran 1912)

Ek 7: Mezar Kitabesi-1

H.1282

Hayyu'l-Baki

Müyesser oldu bana şehadet

İlahi senden istedi Saadet

Kalmadı bir bülbüle bakı bu bağ-ı bî vefa

Akıbet ruz-ı felek eyler mikatından huda

Bulam ta ki resulümden şefaât

Merhum mağfurun leh Kabadayızade Ali
Efendi

Karaca Ahmed Sultanı Ruhuna Fatiha

Ek 8: Mezar Kitabesi-2

H.1336

Bağ-ı gülşende bir gonca iken
 Bâd-ı ecel beni eyledi hazân
 Bu gül-i zîbâda nâzenin iken
 Hak beni eyledi hakla yeksan
 Ali Efendi oğlu Kara? Çavuş
 Mahdumu Mustafa ruhuna Fatiha

Ek 9: Karaca Ahmed Türbesi

Ek 10: Karaca Ahmed Türbesi Yandan Görünüş

Ek 11: Avarız, Nüfus ve Temettuat Defterlerine Göre Karaca Ahmed Karyesi Kişi İsimleri

1675-1676 (Avarız Defteri)	1832 (Nüfus Defteri)	1834 (Nüfus Defteri)	1841 (Nüfus Defteri)	1844-1845 (Temettuat Defteri)
Muharrem bin Sefer	Kabadayıoğlu Ali bin Mustafa	Bektaşoğlu Seyyid Abdullah bin Mahmud	Ali Efendi veled-i Mustafa	Kabadayıoğlu Ali Efendi bin Mustafa
Cafer bin Memi	Oğlu Seyyid Ahmed bin Ali	Karındaşı Seyyid Hüseyin bin Ahmed	Oğlu Mustafa	Bektaşoğlu Ali bin İbrahim
Ahmed (bin) Kara Mustafa	Diğer oğlu Seyyid Mustafa bin Ali	Diğer oğlu Seyyid Hasan bin Ahmed	Diğer oğlu Osman	Küçükali-oğlu Musa bin Ali
Mustafa (bin) Mahmud	Diğer oğlu Seyyid Osman bin Ali	Bektaşoğlu Seyyid Mustafa bin Mehmed Ali	Diğer oğlu Abdullah	Balabanoğlu Halil bin Ömer
Mehmed bin Eymirze/İmirze	Hatiboğlu Seyyid Abdullah bin Mahmud	Karındaşı Seyyid Ömer bin Mehmed Ali	Oğulluğu Ali veled-i Mehmet Ali	Dedeoğlu Ebubekir bin Osman
Veli veled-i o	Karındaşı Seyyid Mehmed Ali bin Mahmud	Diğer karındaşı Seyyid Mehmed Ali bin Mehmed Ali	Ali veled-i İbrahim	Dedeoğlu Hüseyin bin Veli
Ahmed (bin) Ali	Diğer karındaşı Seyyid İsmail bin Mahmud	Bektaşoğlu Seyyid Mahmud bin Mehmed	Oğlu Mehmed bin Ali	Dedeoğlu Hasan bin Ali
Hasan veled-i o	Dervişoğlu Seyyid Mustafa bin Süleyman	Oğlu Seyyid Hüseyin bin Mahmud ²⁶	Bektaşoğlu Osman bin İsmail	Karamahmudoğlu Ümrân bin Mahmud

26 Fevt: fi 3 B(Receb) sene 247.

Salih Efendi	Karındaşı Seyyid Abdülkadir bin Süleyman	Diğer oğlu Seyyid Ümran bin Mahmud	Oğulluğu Halil bin Ömer	Oğlu İsmail bin Osman	Oğlu Ahmed	Hacı Mustafa bin Mehmed Ali
	Güccükoğlu Seyyid Musa bin Ali	Seydioğlu Deli Osman bin Deli Mustafa ²⁷	Karahüseyin-oğlu Seyyid Hüseyin bin Ali	Diğer oğlu Seyyid Mehmed bin Osman	Diğer oğlu Ali	Osman Kethüda bin İsmail
	Karındaşı Seyyid Mehmed bin Ali	Oğlu Mustafa bin Osman	Oğlu Mehmed bin Hüseyin	Diğer oğlu Seyyid Ahmed bin Osman	Ömeroğlu Halil veled-i Ömer	Kocaahmedoğlu İbrahim
	Balabanoğlu Seyyid Ömer bin Hüseyin	Dedeoğlu Seyyid Ebubekir bin Osman	Karahüseyin-oğlu Seyyid İsmail bin Mehmed	Hacı Mustafa-oğlu Mustafa bin Mustafa	Oğlu Mehmed	Bakdaşoğlu Mustafa bin Süleyman
	Oğlu Seyyid Halil bin Ömer	Dedeoğlu Seyyid Ömer bin Mehmed	Karındaşı Ahmed bin Mehmed	Oğlu Veli bin Mustafa	Diğer oğlu İsa	Hacıahmedoğlu Bekir Efendi
	Karaoğlu Seyyid Hüseyin bin Ali	Dedeoğlu Seyyid Hasan bin Mustafa	Karahüseyin-oğlu Seyyid Ebubekir bin Ali	Bekdaşoğlu Mahmud bin Ahmed	Karahüseyin-oğlu Hüseyin veled-i Ali	Osmanoğlu İbrahim bin İbrahim
	Oğlu Seyyid Ali bin Hüseyin	Diğer karındaşı Seyyid Hüseyin bin Mustafa	Oğlu Mehmed Bin Ebubekir	Oğlu Ömer bin Mahmud	Oğlu Ali	Solakoğlu İbrahim bin İbrahim
	Karaoğlu Seyyid Ebubekir bin Ali	Dedeoğlu Seyyid Hüseyin bin Veli ²⁸	İsaımamoğlu Ömer bin İsa	Bekdaşoğlu Ahmed bin Mehmed Ali	Karındaşı Ebubekir veled-i Ali	Ayn-ı vahid Mehmed Ağa bin Abdullah
	Oğlu Mehmed ²⁹	Oğlu Seyyid Ali bin Hüseyin		Oğlu Hüseyin bin Ahmed		
	Karaoğlu Seyyid İsmail bin Mehmed	Diğer oğlu Seyyid Cafer bin Hüseyin	Oğlu Süleyman bin Ömer	Diğer oğlu Seyyid Hasan bin Ahmed	Kara Hüseyinoğlu İsmail veled-i Mehmed	Hasan bin Ahmed
	Karındaşı Seyyid Ahmed bin Mehmed	Hacımedioğlu Seyyid Halil bin Hasan	Diğer oğlu Ahmed bin Ömer	Bekdaşoğlu Seyyid Mustafa bin Mehmed Ali	İsaımamoğlu Molla Ömer	Kocaayanoğlu Hüseyin bin Mehmed
	Köseoğlu Seyyid Ömer bin Ese	Semercioğlu Seyyid Veli bin Mehmed ³⁰	İsa oğlu Osman bin İsa	Karındaşı Ömer bin Mehmed Ali	Oğlu Ahmed	Köleoğlu Mustafa bin Ahmed
	Oğlu Seyyid Süleyman bin Ömer	Hacımedioğlu Hüseyin bin Ali	Karaoğlanoğlu Seyyid Halil bin Ali	Diğer Karındaşı Mehmed Ali bin Mehmed	İsa oğlu Ebubekir	Hacımustafaoğlu Veli bin Mustafa
	Diğer oğlu Seyyid Ahmed bin Ömer	Mahmudoğlu ³¹ Seyyid İbrahim bin Osman	GüccükAhmedoğlu Ahmed bin Veli	Seydioğlu Mustafa bin Osman	Oğlu Mustafa	Karahüseyinoğlu Hacı Hüseyin bin Ali
	Köseoğlu Seyyid Osman bin Ese	Tekelioğlu Mehmed bin Ali	Gedikoğlu Seyyid Ömer bin Ahmed	Dedeoğlu Seyyid Ebubekir bin Osman	Diğer oğlu İsa	Ayanoğlu Ömer bin Hüseyin

27 Fevt: fi 5 B(Receb) sene 247.

28 Tevellüd: fi 1 N(Ramazan) sene 248.

29 Tevellüd: fi 1 B(Receb) sene 48.

30 Tevellüd: fi 5 Z(Zilhicce) sene 47.

31 Buradan itibaren olan 3 kişi Misafirdir.

	Karaoğlu Seyyid Halil bin Ali	Rumilili Mühtedi Mehmed bin Abdullah	Oğlu İsmail bin Ömer	Dedeoğlu Seyyid Hasan bin Mustafa	Diğer oğlu Ali	Hacımustafaoğlu Deli Hüseyin bin Ali
	Güccükoğlu Seyyid Ahmed bin Veli	Bektaşoğlu Seyyid Ahmed bin İbrahim ³²	Köleoğlu Mustafa bin Ahmed	Karındaşı Musa bin Mustafa	Kocaalioğlu Halil veled-i Ali	Gedikoğlu Ahmed bin İbrahim
	Oğlu Seyyid Veli bin Ahmed	Oğlu Seyyid Hasan bin Ahmed	Solakoğlu İbrahim bin İsmail	Diğer karındaşı Hasan bin Mustafa	Oğlu Ali	Gedikoğlu İsmail bin İsmail
	Gedikoğlu Seyyid Ömer bin Ahmed	Diğer oğlu Seyyid İbrahim bin Ahmed	Karındaşı Hasan bin Hüseyin	Dedeoğlu Seyyid Hüseyin bin Veli	Diğer oğlu Veli	Gedikoğlu Mehmed bin Ali
	Oğlu Seyyid İsmail bin Ömer	Hacimedioğlu Ali bin Ali	Paşaoğlu Hüseyin bin Mehmed Ali	Oğlu Seyyid Ali bin Hüseyin	HacıMustafa oğlu Halil	Küçük Ahmed bin Veli
	Balioğlu Seyyid Hüseyin bin İsmail	Köseoğlu Seyyid Ebubekir bin Bektaş	Karındaşı Hasan bin Mehmed	Diğer oğlu Seyyid Cafer bin Hüseyin	İsmailoğlu İsmail	Hacımahmudoğlu Halil bin Mehmed
	Oğlu Seyyid İsmail bin Hüseyin	Oğlu Seyyid Mustafa bin Ebubekir	Paşaoğlu Ömer bin Hüseyin	Diğer Oğlu Seyyid Veli bin Hüseyin	HacıMustafa-oğlu Hüseyin veled-i Ali	Kocaalioğlu Halil bin Ali
	Köleoğlu Seyyid Mustafa bin Ahmed	Diğer oğlu Seyyid Ali bin Ebubekir	Oğlu Süleyman bin Ömer	Hacı Medeoğlu Seyyid Halil bin Hüseyin	Oğlu Mehmed Ali	Hacıisaoğlu Kara Bekir bin İsa
	Beşeoğlu Seyyid Mehmed Ali bin Hüseyin ³³	Diğer oğlu İsa bin Ebubekir	Bekdaşoğlu Ahmed bin Süleyman	Hacı Medeoğlu Hüseyin bin Ali	HacıMustafa-oğlu Veli	Hacıisaoğlu Molla Ömer bin İsa
	Oğlu Seyyid Hüseyin bin Mehmed Ali	Hacimedioğlu Seyyid Mustafa bin Mustafa	Oğlu Seyyid Veli bin Ahmed	Kabadaioğlu Ali bin Mustafa	Oğlu Mehmed	Deliosmanoğlu Mustafa bin Osman
	Diğer oğlu Seyyid Hasan bin Mehmed	Oğlu Seyyid Veli bin Mustafa	Karındaşı Mustafa bin Süleyman	Oğlu Seyyid Ahmed bin Ali	Köleoğlu Mustafa veled-i Ahmed	Dedeoğlu Ömer bin Mehmed
	Beşeoğlu Seyyid Ömer bin Hüseyin	Dirikoğlu Seyyid İbrahim bin Ahmed	Oğlu Seyyid Ali bin Mustafa	Diğer oğlu Mustafa bin Ali	Oğlu Ahmed	Karahüseyinoğlu İsmail bin Mehmed
	Solakoğlu Seyyid İbrahim bin İsmail	Oğlu Seyyid Ahmed bin İbrahim	Bekdaşoğlu Ebubekir bin Ahmed	Diğer oğlu Seyyid Osman bin Ali	Solakoğlu Hasan veled-i Hüseyin	İsmailoğlu İsmail bin Hüseyin
	Solakoğlu Seyyid Hasan bin Hüseyin	Karamusluoğlu Muslu bin İsa	Oğlu Yusuf bin Bekir	Kışlalı ... İbrahim bin Mustafa	Oğlu Hüseyin	Bekdeşoğlu Şerif'in avreti Ayşe Hatun
	Bektaşoğlu Ebubekir bin Ahmed	Dirikoğlu Seyyid Osman bin Bayram Ali	Diğer oğlu Ahmed bin Ebubekir	Oğlu Mahmud	Dervişoğlu Ahmed veled-i Süleyman	
	Oğlu Yusuf bin Ebubekir ³⁴	Karındaşı Seyyid Mehmed bin Bayram Ali	Torunu Mehmed bin Yusuf	Oğlu Süleyman	Oğlu Ali	

32 Buradan itibaren olan 28 kişi Muhacirdir.

33 Fevt: fi 15 N(Ramazan) sene 247.

34 Tevellüd: fi 5 R(Rebiülahir) sene 247.

	Diğer oğlu Ahmed bin Ebubekir	Diğer karın- daşı Seyyid Ahmed bin Bayram Ali			Diğer oğlu İb- rahim	
	Bektaşoğ- lu Seyyid Ahmed bin Süleyman	Köseoğlu Seyyid Ali bin Ahmed			Bekirhocaoğlu Yusuf	
	Oğlu Seyyid Veli bin Ahmed ³⁵	Kabaşoğlu Ahmed bin Süleyman			Oğlu Mehmed	
	Bektaşoğ- lu Seyyid Mustafa bin Süleyman ³⁶	Karındaşı Seyyid Hü- seyin bin Süleyman			Merkumun karın- daşı EbuBekiroğ- lu Ahmed	
	Bektaşoğlu Seyyid Halil bin Ahmed	Oğlu Sü- leyman bin Ahmed			Oğlu Ebubekir	
	Oğlu Seyyid Ahmed bin Halil	Hacıhasanoğ- lu İsmail bin İbrahim			Kara Mustafa veled-i Mehmed Ali	
	Diğer oğlu Seyyid Musa bin Halil	Köseoğlu Seyyid Hüse- yin bin İsa			Oğlu Süleyman	
	Torunu Sey- yid Eyüb bin Şerif	Oğlu Seyyid İsmail bin Hüseyin			Ahmedkethü- daoğlu Hüseyin veledi Ahmed	
	Karındaşı Seyyid İsmail bin Şerif	Diğer oğlu Seyyid Ahmed bin Hüseyin			Karındaşı Hasan	
	Bektaşoğlu Seyyid Kara Halil bin İbrahim	Hacimedi- oğlu Seyyid Mehmed bin Mustafa			Diğer karındaşı Abdulkadir	
	Oğlu Seyyid Mehmed bin Halil	Oğlu Seyyid İbrahim bin Mehmed			Karamahmud-oğ- lu Ümran	
	Bektaşoğ- lu Seyyid Osman bin İsmail ³⁷	Diğer oğlu Seyyid Cafer bin Mehmed			Oğlu Hüseyin	
	Oğlu Seyyid İsmail bin Osman	Diğer oğlu Seyyid Ahmed bin Mehmed			Hoca Ahmed oğlu İbrahim	
	Diğer oğlu Seyyid Mehmed bin Osman				Oğlu Ahmed	
					Hoca Ahmed oğlu Hasan	
					DelîOsmanoğlu İbrahim veled-i Osman	
					Oğlu Ahmed	
					Diğer oğlu Mus- tafa	
					Koca Osman	
					Oğlu Mehmed	

35 Fevt: fi Gurre-i L(Şevval) sene 248.

36 Tevellüd: fi Gurre-i Z(Zilhicce) sene 248.

37 Tevellüd: fi 5 R(Rebiülahir) sene 47.

					Diğer oğlu Mustafa	
					Dede oğlu Ali veled-i Hasan	
					Dedeoğlu Ebubekir veled-i Osman	
					Oğlu Halil	
					Diğer (oğlu) Osman	
					Rumilli Kör Mehmed Ağa	
					Oğlu Abdi	
					Çulhaoğlu Mehmed veled-i Abdullah	
					Ayanoğlu Mehmed	
					Ayanoğlu Hüseyin veled-i Mehmed	
					Oğlu Mehmed Ali	

Ek 12: Karaca Ahmed Karyesi Nüfusunun Yaş Dağılımı

Yaş Aralığı	1832	1834	1841
0-10	23	54	31
11-20	19	12	8
21-30	9	11	7
31-40	17	19	18
41-50	3	8	3
51-60	6	2	2
61-70	2	2	0
71-80	1	2	1
81-90	0	1	0
91-100	0	1	0

Ek 13: Karaca Ahmed Karyesi Arazi Varlığı- Yetiştirilen Ürünler-Ödenen Vergiler-I³⁸

Hane	Mezru Tarla		Gayri Mezru Tarla	Bağ		Palamut		Afyon		Hinta		Şaır		Burçak		Nohud	
	Dönüm	Hasılat (Kuruş)		Dönüm	Hasılat (Kuruş)	Adet	Hasılat (Kuruş)	Dönüm	Hasılat (Kuruş)	Kile	Kuruş	Kile	Kuruş	Kile	Kuruş	Kile	Kuruş
1	136	3510	0	3	50	5	80	0	0	28	280	5	25	1,5	15	2	12
2	34	1230	20	1	10	0	0	0	0	9	90	1	5	1	10	0,5	6
3	85	2445	50	2	60	3	80	0	0	18	180	2,5	12,5	0	0	2	10
4	45	1000	36	0	0	0	0	0	0	7	70	0	0	1	6	0	0
5	65	2545	41	0	0	4	80	0	0	21	210	1,5	7,5	0	0	1	10
6	45	970	0	1	30	3	40	0	0	7	70	0	0	1	6	0	0
7	55	1390	10	1	20	2	20	0	0	10	100	1	5	1	6	1	10
8	56	1850	10	2	50	1	20	0	0	14	140	1,5	7,5	1,5	9	1	10
9	151	3780	100	1	50	2	30	0	0	28	280	3	15	2,5	25	0,5	3
10	86	1370	20	4	30	10	160	0	0	10	100	1	5	0	0	1	10
11	58	1970	0	0,5	15	2	20	0	0	15	150	1,5	7,5	1	6	1	10
12	67	2070	10	2	30	2	15	0	0	16	160	0	0	0	0	1	10
13	138	3470	50	2	50	4	80	0	0	30	300	1,5	7,5	0	0	1	10
14	47	1210	10	0	0	12	60	0	0	8	80	1	5	0	0	0,5	5
15	75	1210	10	0	0	7	140	0	0	8	80	2	10	0	0	1	10
16	113	1785	50	0	0	0	0	0	0	15	150	1,5	7,5	0,5	3	1	10
17	45	1470	0	0	0	1	20	0	0	12	120	1,5	7,5	1	6	0,5	5
18	45	1190	0	0	0	1	30	0	0	10	100	0	0	0	0	0	0
19	45	410	30	1	30	1	20	0	0	3	30	0	0	0	0	0	0
20	62	1450	45	2	70	1	0	0	0	10	100	2	10	0	0	1	10
21	147	4070	110	3	30	4	80	0	0	28	280	6	30	2	12	3,5	35
22	45	885	30	1	30	2	40	0	0	6,5	65	1	5	0,5	3	0,5	6
23	67	1390	40	0	0	2	55	0	0	11	110	2	10	0	0	1	10
24	35	1035	20	0	0	4	80	0	0	7	70	0,5	2,5	0,5	3	0,5	5
25	45	760	40	0	0	4	80	0	0	3	30	1	5	0	0	1	10
26	35	550	10	0	0	5	100	0	0	2,5	25	2,5	12,5	0,5	3	0,5	5
27	77	1780	50	0	0	0	0	0	0	15	150	0	0	2	12	0	0
28	88	1760	40	0	0	7	250	0	0	11	110	2	10	1,5	9	1,5	15
29	51	1510	20	2	20	2	50	0	0	10	100	1	5	1	6	1	10
30	72	2725	0	0,5	10	11	120	0	0	22	220	1,5	7,5	1	6	1	10
31	77	1365	0	2	30	3	60	0	0	9	90	1	5	1	6	1	10
32	10	700	20	0	0	0	0	0	0	7	70	0	0	0	0	0	0
33	28	510	19	1	30	4	80	2	0	4,5	45	0	0	0	0	0	0
34	43	690	0	2	50	1	30	0	0	5	50	0	0	0,5	3	0,5	50
35	0	0	60	1	50	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
36	23	440	20	1	20	0	0	0	0	3	30	0	0	0	0	0	0
Top-lam	2296	56495	971	36	765	110	1920	2	0	432	4235	91	275	63	155	73	307

38 Tablodaki veriler Hicri 1260/Miladi 1844-1845 yıllarını içermektedir. Hicri 1261 yılı verileri tahmini olduğundan dolayı tabloya eklenmemiştir.

Ek 14: Karaca Ahmed Karyesi Arazi Varlığı- Yetiştirilen Ürünler-Ödenen Vergiler-II

	Bostan Öşrü	Afyon Öşrü	Palamut Öşrü	Bag Öşrü	Penbe Öşrü	Kovan Öşrü	Vergi-yi Mahsusa	Temettuat
Hane	Kuruş	Kuruş	Kuruş	Kuruş	Kuruş	Kuruş	Kuruş	Kuruş
1	5	9	8	3	0	5	0	4240
2	0	9	0	1	6	0	140	1280
3	3	20	8	6	9	4	390	3350 ³⁹
4	3	15	6	0	0	0	190	1000
5	3	15	8	6	6	0	340	2730
6	0	15	4	3	6	0	0	1080
7	0	12	2	2	6	0	240	1470
8	3	7	2	5	9	0	290	1970
9	6	40	3	5	9	0	540	4850
10	3	10	16	3	9	4.5	340	1655
11	9	10	2	1.5	4.5	0	290	2045
12	6	25	1.5	3	6	0	290	2215
13	6	17.5	8	3	6	0	490	3952
14	3	25	6	3	3	0	240	1460
15	0	12	14	0	9	0	140	1350
16	3	5	0	0	0	0	0	1785
17	2	2	2	0	3	0	290	1490
18	9	10	3	0	0	0	140	1220
19	9	5	2	3	3	0	112	1220
20	3	2	0	7	0	0	390	2000 ⁴⁴
21	6	35	8	3	9	3	440	4391
22	9	7	4	3	0	0	140	955
23	3	0	5.5	0	6	0	240	1480
24	7.5	11	8	0	0	0	190	1115
25	9	1	8	0	3	0	140	880
26	4.5	5	10	0	0	0	190	650
27	6	10	0	0	0	0	290	2600
28	9	20	15	0	3	0	390	2350 ⁴⁵
29	29	5	25	5	2	0	0	290
30	30	9	20	12	1	0	0	390
31	31	6	15	6	3	4.5	0	240
32	0	0	0	0	0	0	120	915 ⁴⁰
33	0	0	8	3	6	0	190	620
34	3	5	3	5	3	0	190	770
35	5	0	0	0	0	0	0	300 ⁴¹
36	6	5	0	2	3	0	120	555 ⁴²
Toplam	164	424.5	188	76.5	132	16.5	8412	66278

39 Mecnû'undan bir senede tahminen temettuatı: 2845 kuruş+ Zuhurâtı: 505 kuruş 14 Mecnû'undan bir senede tahminen temettuatı: 1505 kuruş+ Zuhurâtı: 495 kuruş 15 Mecnû'undan bir senede tahminen temettuatı: 2110 kuruş+ Zuhurâtı: 240 kuruş 16 Mecnû'undan bir senede tahminen temettuatı: 1580 kuruş+ Zuhurâtı: 220 kuruş

40 Mecnû'undan bir senede tahminen temettuatı: 700 kuruş+ Zuhurâtı: 215 kuruş

41 Mecnû'undan bir senede tahminen temettuatı: 50 kuruş+ Hizmetkârlığından tahminen temettuatı: 250 kuruş

42 Mecnû'undan bir senede tahminen temettuatı: 460 kuruş + Zuhurâtı: 95 kuruş

Ek 15: Karaca Ahmed Karyesi Hayyan Varlığı (Büyükbaş-Küçükbaş-Binek/Yük Hayvanlar ve Arı Kovanı)

Hane	Sığman İnek		Gayrı Sağman İnek	Öküz	Sığman Koyun		Gayrı Sağman Koyun	Sığman Keçi		Gayrı Sağman Keçi	Oğlak	Kuzu	Kısrak maa Tay		Kısrak	Merkeb	Arı Kovanı	
	Adet	Haslat (Kuruş)	Adet		Adet	Haslat (Kuruş)	Adet	Adet	Haslat (Kuruş)	Adet			Adet	Adet			Adet	Haslat (Kuruş)
1	2	70	0	6	20	500	35	0	0	0	0	17	2	100	2	2	3	30
2	1	40	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
3	1	50	0	4	8	120	10	0	0	0	0	8	2	50	0	1	4	40
4	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
5	0	0	0	4	7	105	0	0	0	0	0	0	7	0	0	0	2	0
6	1	50	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
7	1	40	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
8	1	50	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0
9	1	40	0	7	20	300	30	60	600	100	50	13	4	50	0	3	0	0
10	1	50	1	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3	45
11	1	40	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
12	0	0	2	3	4	60	4	0	0	0	0	3	2	40	0	3	0	0
13	1	50	2	5	10	150	22	6	72	0	6	0	4	80	0	3	0	0
14	1	40	0	3	10	150	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2	0	0
15	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0
16	0	0	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
17	0	0	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
18	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
19	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20	1	35	0	4	10	150	10	0	0	0	0	8	0	0	1	1	0	0
21	1	40	2	6	3	45	4	8	96	65	0	3	0	0	0	4	3	30
22	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
23	1	50	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0
24	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
25	1	40	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
26	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0
27	0	0	0	3	0	0	0	0	0	20	0	0	0	0	0	3	0	0
28	3	120	0	4	5	25	0	0	0	0	0	5	0	0	0	3	0	0
29	0	0	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
30	1	40	2	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
31	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
32	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
33	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
34	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
35	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
36	0	0	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Toplam	20	845	17	105	97	1605	115	74	768	185	56	66	14	320	3	54	13	145

Extended Abstract

Our research article focuses on Karaca Ahmed and the village of Karacaahmet in Uşak. Karaca Ahmed, who is thought to have moved to Western Anatolia due to the Mongol invasion and settled particularly in the Germiyan region, is considered one of the Horasan saints. In some Ottoman chronicles, Karaca Ahmed is depicted as a dervish who lived during the reign of Orhan Gazi. In 2007, a Karaca Ahmed with a *menâkıbnâme* (hagiography) was identified. The relevant source states that Karaca Ahmed was from Mardin and lived between 1151-1244. Currently, all information about Karaca Ahmed's life can only be learned from the *menâkıbnâme*. It is understood from the *Vilâyetnâme* of Hacı Bektaş-ı Veli, the *menâkıbnâme* of Hacım Sultan, the *menâkıbnâme* of Dediği Sultan, and his own *menâkıbnâme* that Karaca Ahmed was given the duty of overseeing Rûm (Anatolia).

The name "Karaca" given to Karaca Ahmed may be due to his skin color or because he was the leader of the tribe/community he belonged to. Additionally, it has been suggested that this name is connected to a type of deer called "karaca." However, considering that the village of Karaca Ahmed is referred to as Kara Ahmed Sultan in a *hurufat* record, Kara Ahmedli in a *temettuat* register, and Kara Sultan Ahmed in a *salname* record, it seems more accurate to interpret the term "karaca" as meaning dark-skinned.

The most well-known aspect of Karaca Ahmed among the public is that he is believed to be a healer who distributes cures. Sick individuals are taken to his tomb by their relatives, and if the sick person recovers after the visit, there is a strong belief that the cure came from visiting the tomb. Families who do not have children also visit the tomb, and if they have a child after the visit, they see this as a cure coming from the tomb. In line with this belief, they name their newborn children Ahmet and Sultan.

It is understood that the population of Karaca Ahmed village experienced significant changes between 1832-1845. The population increase observed between 1832-1834 can be attributed to the guests and immigrants registered in the village population during these dates. Indeed, the 1841 population register shows no record of guests and immigrants. These developments are thought to be related to the population movements of that period.

Another topic of the study is the reason for the spatial preference of Karacaahmet village. Historical figures such as Karaca Ahmed, Dede-balı, and Hacım Sultan, who are associated with Bektashism in Uşak, came to Uşak, which was Germiyan territory at that time, and established *zawiyas* (Islamic religious schools) in places very close to each other. This situation increases the importance of the village and sheds light on the mystical past of the region. The main theme of the text was created using Ottoman period archival sources such as *tahrir*, *muhasebe*, *avarız*, *nüfus*, *hurufat*, and *temettuat* registers and *salnames*, and the text was further strengthened by conducting fieldwork. The traces of Karaca Ahmed in the Uşak region extend to the mid-15th century. In this context, a document dated 1457 indicates the existence of Karaca Ahmed Farm in the village of Kafirviran in the Uşak district, suggesting that Karaca Ahmed or his community settled in the region before this date. Additionally, the presence of Karaca Ahmed village in a record dated 1455 belonging to the Sincanlı district of the Karahisar-ı Sahib sanjak, located very close to this village, supports this situation. The mention of Karaca Ahmed's lineage *Zawiya* in the village of Ordu in the Kula district in the 1530 *muhasebe* register and the presence of Karaca Ahmedlü village in the Denizli district provide important information about the settlement area and traces left by Karaca Ahmed or his community in the region.

It is observed that the village of Karacaahmet in Uşak underwent a name change in the historical process. The village, which was named Ordu during the *tahrir* records, continued with this name until the second half of the 17th century, but from the beginning of the 18th century, it was generally recorded as Karaca Ahmed, and this name continued to be used consistently after the 19th century. Historical records in Karacaahmet village reveal that the production habits remained largely the same from the late 15th century to the mid-19th century. No trace of the *zawiya*, one of the historical structures in the village, has survived to the present day, and only a tomb remains today. It can be stated that the mosque, another religious structure, was built in 1757 by a person named Mehmet from the village, according to current information.

